

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en sosiologisk studie om kontantstøttebruk blant innvandrere, nærmere bestemt innvandrerkvinnenes opplevelse av - og begrunnelse for kontantstøttebruk. Problemstillingen er «hvordan opplever innvandrerkvinner kontantstøtteordningen og hvorfor velger de den?»

Studien er en kvalitativ analyse basert på empirisk materiale fra dybdeintervjuer med fem innvandrerkvinner. Jeg har hatt en åpen tilnærming, hvor jeg har latt informantenes perspektiver være førende for de tema som tas opp og diskuteres. Med bakgrunn i det omfattende datamaterialet ble fire kategorier dannet, og disse utgjør hovedtemaene i analysen. «Barnets beste» er den første kategorien, her drøftes innvandrerkvinnenes begrunnelse for valg av kontantstøtte. Foreldre utgjør innvandrerkvinnenes preferanse for barnetilsyn frem til barnet er over to år, og de velger derfor å kontantstøtte og hjemmetilværelse for barnets beste. Under temaet «klasse, press og muligheter» finner diskusjoner rundt innvandrerkvinnenes bakgrunn sted. Deres meninger og valg ses i sammenheng med deres bakgrunn og blir drøftet i lys av klasseteorier. «Fleksibilitet og variasjon» trekker frem positive sider ved det å være hjemmeværende kontantstøttemottaker, og diskuterer hvordan det gir flere valgmuligheter og større handlingsrom for informantene. «Lever i en boble» utgjør siste hovedtema, her diskuteres mangelen på sosialt samvær som følge av kontantstøttemottakelse og hjemmetilværelse.

Innvandrerkvinnene velger kontantstøtte med utgangspunkt i barneorienterte begrunnelser, de gjør det fordi de mener det er den beste løsningen for barna. Innvandrerkvinnene opplever stort sett kontantstøtteordningen som positiv. Noen utfordringer trekkes frem, der «skam», savn etter sosialt samvær og «for lavt beløp» er sentrale tema. Det er derimot de positive sidene ved kontantstøtteordningen som veier tyngst for informantene, og innebærer flere valgmuligheter, fleksibilitet og variasjon, samt mulighet for å gi mer og «bedre» omsorg til sine barn.

Abstract

This master thesis is a sociological study about female immigrants use of the Norwegian welfare program «cash for care». The theme will be researched with the immigrants point of view, and the research question is: «how do female immigrants experience «cash for care» and why do they choose it?»

The study is a qualitative analysis, which is based on empirical data from five depth-interviews of female immigrants. With an open approach, has the informer's perspectives lead me to the themes that will be analyzed and discussed. Four categories were made, and these -- the main themes in the analyze. "Children's best" tells us about the female immigrant's explanation of why they chose "cash for care". "Class, pressure and opportunities" discusses the informers background up against their meanings and choices, and this will be connected to theory about class and class analysis. "Flexibility and variation" brings a positive perspective and shows how "cash for care" can give opportunities, and let the mother do things also beside taking care of the child. "Living in a bubble" is a category who describes how the existence as a "stay-at-home" mum is, and how socializing can be challenging.

The justification behind the female immigrant's choice of "cash for care", is based on their care for their children. They choose to stay home and receive "cash for care" because they think it is the best solution for their child. They experience this type of welfare program as positive. Some challenges were highlighted, for example "shame", economy and lack of socialization. But the benefits are more significant and important for the informers.

Opportunities, flexibility, variation, more time with – and better care for the children are some of them.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på mine fem år som lektorstudent ved NTNU. Studiet har vært interessant, spennende og lærerikt, men også krevende. En masteroppgave kommer virkelig ikke av seg selv. Dette året har nok vært det mest travle og slitsomme i mitt liv, men jeg kom i mål til slutt. Mye takket være god hjelp fra menneskene jeg har rundt meg, jeg hadde ikke klart det uten dem, og de fortjener derfor en stor takk.

Først og fremst vil jeg takke informantene mine for at de stilte opp på intervju, og for at de var åpne og reflekterte og ville dele sine erfaringer med meg. En stor takk går også til veileder Emil Andre Røyrvik. Takk for din tålmodighet, takk for god hjelp og mange nyttige råd. Også kjæreste, familie og venner fortjener min takknemlighet, for å ha støttet meg og gitt meg troen på at jeg kunne klare dette. Takk også til mine medstudenter for mange gode tips og alle nyttige svar jeg har fått på mine mange spørsmål. Jeg vil til slutt takke elever og kolleger ved Selbu ungdomsskole som har motivert meg og gitt meg den avkoblingen jeg av og til har hatt behov for.

Trine Kjøsnes

Trondheim, Juni 2018

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	9
1.1. Personlig begrunnelse	12
1.2. Definisjon av innvandrerbegrepet	12
1.3. Oppgavens struktur	13
2. Teori og tidligere forskning	15
2.1. Familie-, arbeids- og integreringspolitikk	15
2.2. Innvandring, velferd og arbeid	17
2.3. Klasseperspektiver på omsorgspraksis	19
2.4. Ulike omsorgspraksiser	21
3. Metode	25
3.1. Kvalitativ forskningsmetode	25
3.2. Innsamling av datamateriale	26
3.2.1. Rekruttering av informanter	26
3.2.2. Gjennomføring av intervju	27
3.3. Analysearbeidet	28
3.4. Studiens kvalitet	29
3.4.1. Pålitelighet	29
3.4.2. Gyldighet	30
3.4.3. Generaliserbarhet	30
3.4.4. Etske betraktninger og metodekritikk?	31
4. Analyse	33
4.1. Empirisk kontekst	33
4.2. «Barnets beste»	39
4.2.1. Skepsis til tidlig barnehagestart	42

4.2.2.	Videreføring av tradisjoner	44
4.3.	Klasse, press og muligheter	46
4.3.1.	Normpress og skam	47
4.3.2.	Utdanning og synet på kontantstøtte	49
4.3.3.	«Lavere klasse» gir også valgmuligheter	53
4.4.	Fleksibilitet og variasjon	55
4.5.	«Lever i en egen boble».....	57
4.6.	Kontantstøtte og integrering	59
5.	Avslutning.....	63
	Referanseliste	67
	Vedlegg	73
1)	Intervjuguide	73

Tabeller:

Tabell 1:	Oversikt over informanter	27
Tabell 2:	Satser for kontantstøtte til og med 31.Juli 2017	34
Tabell 3:	Satser for kontantstøtte fra og med 01.August 2017	34
Tabell 4:	Variasjoner i satser for kontantstøtte fra innføringen og til i dag	35

1. Innledning

Kontantstøtteordningen har i år 20-årsjubileum, den så dagens lys i 1998. Debatten rundt kontantstøtten var både het og omfattende allerede ved innføringen av den, blant annet fordi den brøt med det rådende synet på familiepolitikk og omsorgspraksis. Innføringen av kontantstøtten representerte nemlig på mange måter et skille i norsk familiepolitikk, der «arbeidslinja» ble svekket og «to-forsørger- og to-omsørger-modellen» ble delvis erstattet med en ny og annerledes omsorgspraksis.

Familiepolitikken i Norge har vært preget av dualisme, der to ulike syn har «konkurrert» mot hverandre. Det ene sporet i norsk familiepolitikk har vært påvirket av ideer om likestilling og viktigheten av arbeid. Denne formen for familiepolitikk er opptatt av å støtte opp om både kvinner og menns yrkesdeltakelse og omsorgsdeltakelse, og kalles derfor ofte «to-forsørger- og to-omsørger-modellen» (Bungum og Kvande 2015: 177). I dette tilfellet er familiepolitikken nært knyttet til arbeidsmarkedspolitikken fordi man her er opptatt av likestilling mellom foreldre og ved at de oppmuntres til deltagelse i arbeidslivet. Denne modellen for forsørging og omsorg innebærer en politisering av foreldreskapet, der staten deler omsorgsansvaret med foreldrene gjennom subsidiering av barnehager og lønnede permisjoner ved svangerskap og barselstid (Ellingsæter og Leira 2006). Arbeidslinja er en retning innenfor norsk sosialpolitikk som støtter opp om disse prinsippene om arbeid, omsorg og familie. Arbeidslinja innebærer at virkemidler og velferdsordninger – enkeltvis og samlet – utformes, dimensjoneres og tilrettelegges slik at de støtter opp under målet om arbeid til alle (Arbeids- og sosialdepartementet 2013). Hovedelementene i arbeidslinja er at det skal føres en aktiv politikk for høy yrkesdeltakelse, at arbeidslivet legger forholdene til rette for å hindre utstøting og sist men ikke minst; at det skal lønne seg å arbeide.

På nittitallet foregikk det en omfattende diskusjon rundt den eksisterende familiepolitikken i Norge, og mange etterspurte en endring blant annet for å sikre en bedre likestilling blant ulike grupper i den norske befolkning. Et annet viktig argument for å innføre en ny og annerledes familiepolitikk var foreldres travle hverdag og deres tidsklemme (Bungum og Kvande 2015: 177). Med utgangspunkt i dette vokste det frem en ny politikk som delvis brøt med arbeidslinja. Kontantstøtteordningen var en av konsekvensene av dette nyere synet på familie- og arbeidsliv. Hensikten med denne ordningen var å skape mer valgfrihet for foreldre og mer likhet i samfunnet blant de som valgte ulike velferdstjenester. Kontantstøtten var altså ment som en ordning som skulle jevne ut forskjellene mellom de familiene som hadde barna i en offentlig

støttet barnehage, og de familiene som ikke benyttet seg av dette (Bungum og Kvande 2015: 177).

Før kontantstøtten ble innført foregikk det altså omfattende forhandlinger mellom de ulike grupperingene i norsk politikk, og det oppstod splittelser og diskusjoner også ellers i det norske samfunn (Olsen 2005). Den dag i dag foregår fremdeles diskusjonene rundt kontantstøtteordningen. Debatten har riktignok dreid seg, og har nå en litt annen vinkling enn ved innføringen, men den er fortsatt svært opphetet og dagsaktuell. Mens noen mener at kontantstøtteordningen bør avskaffes i sin helhet, mener andre at ordningen heller bør utvides og at utbetalingene skal forhøyes. Meningene rundt kontantstøtteordningen er altså mange, først og fremst blant politikerne, men også blant andre, for eksempel foreldre, aktuelle mottakere, barnehageansatte og pedagoger. Meningene er også delte blant disse, der både fordeler og ulemper påpekes blant henholdsvis tilhengere og motstandere av ordningen. Forskingen på sin side, er hverken for eller imot, for her er synspunktene noe tvetydige, avhengig av hvem en spør selvfølgelig. Men poenget er at tidligere teori og forskning har påvist at kontantstøtte både kan være en mulighet – og en utfordring. For dens mottakere kan den gi større valgfrihet, mer rettferdighet, økonomisk trygghet, den kan bidra til økt samvær mellom foreldre og barn, samt likestilling både mellom klasser og kjønn (Lauritzen 2005). Men kontantstøtten kan også føre til en rekke utfordringer.

Selv om det ikke er noe krav om det, innebærer mottakelse av kontantstøtte som oftest fravær fra arbeidslivet i perioden. I de fleste tilfellene velger kontantstøttemottakerne selv å være hjemme med barnet, og velger derfor som oftest bort arbeidet, noe som videre fører til en del konsekvenser. I 80% av tilfellene er det mor som er hjemme med barnet i perioden (Bakken & Myklebø 2010), og kvinner er derfor det kjønn som blir hardest rammet av kontantstøttens utfordringer og ulemper (Olsen 2005: 100). Konsekvensene ved en hjemmetilværelse som kontantstøttemottaker er blant annet at en går glipp av opptjening av pensjon, enkelte medborgerrettigheter, f.eks. tjenester/ytelser man får rett på gjennom arbeid. Men en del av utfordringene gjelder spesielt for en bestemt gruppe mennesker. En gruppe mennesker som er overrepresentert innenfor mengden av kontantstøttebrukerne, nemlig innvandrere og spesielt innvandrerkvinner. For innvandrere er arbeidsplassen en god arena for for eksempel integrering og språktrening. Utfordringer som spesielt gjelder for innvandrerkvinner som kontantstøttemottakere kan derfor være at både integrering og læring av språk hemmes.

Til tross for at teori og forskning har påpekt at det å motta kontantstøtte kan føre til en rekke negative konsekvenser for innvandrere, vedvarer altså denne trenden med at innvandrerkvinner

i særlig grad velger å motta kontantstøtte. Til tross for at forskningen sier at innvandreres integrering hemmes av at de velger hjemmetilværelse og kontantstøtte fremfor barnehageplass og arbeid, går innvandrerkvinnene selv fremdeles i stor grad for denne løsningen. Jeg synes derfor det er veldig interessant og få høre innvandrerkvinnenes syn på saken; hva mener de om kontantstøtteordningen, hva er begrunnelsen for at de velger å motta kontantstøtte, og hvilke konsekvenser mener de at det har?

Problemstillingen som jeg skal søke å finne svar på i denne masteroppgaven blir derfor **«Hvordan opplever innvandrerkvinner kontantstøtteordningen og hvorfor velger de den?»**. Jeg er opptatt av innvandrerkvinnenes perspektiv og syn, og velger derfor en åpen tilnærming for å favne så bredt som mulig. Gjennom kvalitativ forskningsmetode, nærmere bestemt intervju med ulike innvandrerkvinner, vil jeg forske på deres erfaringer og begrunnelser knyttet til det å motta kontantstøtte.

Som tidligere nevnt pågår fremdeles debatten rundt kontantstøtteordningen den dag i dag, og det å forske på kontantstøttebruk blant innvandrere er derfor både aktuelt og relevant. Den 1. juli 2017 kom det en endring i reglementet rundt kontantstøtteordningen. Etter denne endringen ble kravene for å kunne motta kontantstøtte skjerpet (NAV 2018a). For nye søknader fra 1. juli 2017 foreligger det i tillegg et krav om at forelder må ha minst 5 års medlemskap i folketrygden. Når barnet bor sammen med begge foreldrene må begge to ha vært medlemmer i folketrygden i 5 år. Her regner NAV også med trygdeperioder i et annet EØS-land. I tillegg til denne regelendringen kom også en endring i satsene for kontantstøtte denne sommeren. Tematikken om innvandrere og kontantstøttebruk er derfor svært aktuell. Ordningen er i stadig utvikling, i takt med forandringer i samfunnet, noe regelendringen bekrefter. Denne regelendringen har allerede – og vil også i fremtiden påvirke innvandrernes bruk av kontantstøtte, og jeg vil derfor komme inn på diskusjoner rundt hvordan lovendringen påvirker innvandrernes muligheter til å motta kontantstøtte.

1.1. Personlig begrunnelse

Min interesse for innvandring og integrering oppstod for flere år siden, mye på grunn av fordommer og negativ omtale i media. Jeg følte et behov for å «forsvare dem», for å forsvare menneskene og for å forsvare innvandring. For å gjøre dette trengte jeg kunnskap og fakta, noe å «slå i bordet med». Jeg leste derfor mye om temaet, og var opptatt av å holde meg oppdatert på utviklingen. Våren 2016 skrev jeg bacheloroppgave og det var da jeg bestemte meg for å gjøre et dypere dykk i tematikken, og se grundigere på nettopp temaet innvandring gjennom egen forskning som omhandlet nordmenns holdninger til innvandring. Innvandring har derfor vært et tema som har opptatt meg gjennom flere år, men på høsten i 2016 fattet jeg også interesse for kontantstøtteordningen og dens betydning for innvandrere. Gjennom emnet SOS3607: «Internasjonale perspektiver på arbeidsliv og velferdsstat» skrev jeg da en teoretisk oppgave om kontantstøtten i et integreringsperspektiv, hvor jeg blant annet diskuterte muligheter og utfordringer kontantstøtten bød på for innvandrerkvinner. Dette var noe jeg syntes var veldig interessant, og jeg ville derfor gå videre med det. Ettersom min vinkling på temaet tidligere var basert kun på eksisterende teori og forskning, var jeg ute etter å selv komme tettere på empirien denne gangen. Siden innvandrene egne synspunkter i mindre grad har vært fokusert på, både i kontantstøttedebatten og i den tidligere forskningen og teorien, falt derfor valget naturlig på nettopp «innvandrerkvinner opplevelse av kontantstøtteordningen».

1.2. Definisjon av innvandrerbegrepet

Det opereres med mange ulike begreper om personer med utenlands bakgrunn som kommer og bosetter seg i Norge. Korrekt begrepsbruk avhenger blant annet av hvorfor og hvordan personen kommer til Norge. I denne oppgaven vil begrepet innvandrer bli brukt som hovedbetegnelse på disse menneskene som av ulike årsaker har migrert til dette landet. En innvandrer defineres gjerne i offentlig statistikk som en person som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, og som på et tidspunkt har innvandret Norge, uavhengig av årsak eller bakgrunn (SSB 2013). Begrepet innvandrer blir her altså brukt som en fellesbetegnelse på alle personer med utenlandsk bakgrunn, og omfatter både flyktninger, arbeidsinnvandrere, asylsøkere og så videre.

1.3. Oppgavens struktur

Først i oppgaven vil jeg presentere noe av den eksisterende forskningen på området, i dette kapitlet vil også relevant teori bli lagt fram, som senere i oppgaven vil benyttes for å belyse funn, samt til å diskutere og reflektere rundt informantenes ytringer. Det neste kapitlet i oppgaven er metodekapitlet. Her vil jeg fortelle om metoden jeg har benyttet for å samle inn data, samt begrunne hvorfor jeg valgte denne. Det følger også en beskrivelse av hvordan arbeidet har foregått både før, under og etter datainnsamlingen, og også redegjørelser og begrunnelser for ulike valg jeg har måttet foreta i prosessen. Avslutningsvis i dette kapitlet kommer en diskusjon rundt studiens kvalitet, der pålitelighet, gyldighet og overførbarhet blir viktige mål på kvalitet og blir nøye drøftet.

I kapittel 4 finner vi hoveddelen av denne masteroppgaven, nemlig analysen. Her vil fire hovedtemaer bli diskutert og drøftet; «barnets beste», «klasse, press og muligheter», «fleksibilitet og variasjon» og «lever i en egen boble». Disse fire temaene utgjør hovedkategoriene, og innad i disse finnes ulike underkategorier og -tema. Jeg velger å benytte meg av en struktur der jeg tar for meg ett og ett tema av gangen. Innad i hver underkategori vil jeg presentere et empirisk funn ved hjelp av både direkte sitater og omskrevet tale, før jeg analyserer dette og deretter diskuterer dette opp mot teori og tidligere forskning. Deretter går jeg videre på neste tema, og gjør tilsvarende der. Jeg velger denne strukturen for å unngå for mange gjentakelser, og på grunn av min åpne tilnærming, der informantenes perspektiver har vært styrende og har avgjort hvilke temaer som tas opp i analysen. Helt til sist i oppgaven kommer avslutningen, hvor jeg vil forsøke å oppsummere de viktigste funnene og diskusjonene i oppgaven.

2. Teori og tidligere forskning

Dette kapitlet vil presentere eksisterende teori og forskning som er relevant for oppgaven på ulike måter. I tillegg til at jeg skal legge frem teoriene, vil jeg også forsøke å si noe om hva jeg skal bruke dem til og hvordan de er nyttige for oppgaven, altså hvorfor jeg har med de ulike teoriene. Først vil jeg presentere teori og forskning om familie-, arbeids- og integreringspolitikk og hvordan dette har utviklet seg de siste tiårene. Dette for å belyse hvordan og hvorfor kontantstøtten ble innført. Deretter går jeg inn på eksisterende forskning knyttet til innvandrerbefolkningen i Norge, deres velferd og arbeidstilknytning. Videre følger teori om klassebakgrunn og dens påvirkning for valg av omsorgsprosjekter. Denne teorien vil bli benyttet i stor grad i analysen, ved å drøfte eventuelle sammenhenger mellom informantenes meninger og deres klassebakgrunn. Til sist i dette kapitlet vil jeg gjøre rede for ulike teorier om omsorgspraksiser og barnetilsyn. Dette vil bli benyttet for å identifisere informantenes preferanser for barneomsorg, og for å diskutere dette.

2.1. Familie-, arbeids- og integreringspolitikk

Den offentlige politikken i Norge er i stor grad preget av prinsippet om at alle skal delta i arbeidslivet. I Stortingsmelding nr. 46 påpekes det at arbeid er selve grunnlaget for velferd, både for individene og samfunnet, og at høy sysselsetting er en forutsetning for velferdsstatens fremtidige opprettholdelse og utvikling (Arbeids- og sosialdepartementet 2013). Arbeidslinja er en velutviklet retning som har fått stor oppslutning, og som har en politikk som er basert på arbeidsdeltakelse blant hele den norske befolkningen. Arbeidslinja i sosialpolitikken innebærer også at velferdsytelsene skal utformes slik at de stimulerer folk til å arbeide framfor å leve på trygd eller sosialhjelp (Stjernø og Øverby 2012).

Den norske velferdsstatens familiepolitikk har også en klar ambisjon om å fremme to-inntekstfamilien, og likestilling mellom menn og kvinner, blant annet gjennom svangerskapspermisjon, fedrekvote og subsidierte barnehager (Kavli 2012). Flere slike velferdsordninger er knyttet til rettigheter som en opparbeider seg gjennom lønnet arbeid, og ordningene skal gi familiene økonomisk støtte ved tapt arbeidsinntekt som følge av graviditet og barnefødsel, samt sikre at både mor og far kan bidra i både omsorgs- og lønnet arbeid. Gjennom en rekke velferdsordninger kommer det altså tydelig frem at familiepolitikken legger

til rette for et likestilt foreldreskap, men den har også ordninger som trekker i motsatt retning, for eksempel kontantstøtten (Håland 2005). For arbeidslinja, som i hovedsak har blitt støttet av venstresiden i norsk politikk, har møtt konkurranse fra høyresidens alternative familiepolitikk. Denne nye familiepolitikken kom som en reaksjon på og en motsetning til den allerede eksisterende politikken basert på arbeidslinja og «to-forsørger- og to-omsørger-modellen», men hadde derimot mer til felles med liberale velferdsstatsordninger. Høyresidens nye politikk ble kalt «familielinja», og dens hensikt var å styrke familien som omsorgsprodusent (Håland 2005). Politikken støtter opp om en familiemodell der mor har hovedansvar for omsorg, mens far er forsørger, og i den forbindelse anses den å støtte opp om en tradisjonell, mannlig forsørgermodell (Bungum og Kvande 2015).

Kontantstøtten kom som en konsekvens av familielinja, og anses som et brudd på arbeidslinja, og prinsippet om to-forsørger og to-omsørger-familier. Et av argumentene for innføringen av kontantstøtten omhandlet foreldrenes stramme tidsskjema og travle hverdag (Lauritzen 2005). Tilhengerne hevdet her at ved innføring av kontantstøtten kunne foreldrene få mer tid sammen med barna sine. Pengestøtten ville nemlig gi dem mulighet til å kunne arbeide mindre, slik at de kunne være mer hjemme sammen med familien, hevdet de. En annen begrunnelse for kontantstøtteordningen var at det ville gi familiene større valgfrihet. Foreldre ville da få mulighet til å selv bestemme om de ønsket å benytte seg av offentlig subsidierte barne- og omsorgsordninger eller om de selv ønsket å være hjemme med barnet, eventuelt benytte seg av privat barnepass, dagmamma eller lignende. Ønsket om større likhet mellom foreldre som benyttet seg av offentlige subsidierte tilbud og de som ikke gjorde det var også et poeng som ble brukt for å forklare innføringen av kontantstøtten.

Den norske velferdsstaten har altså hatt en tosporet familiepolitikk. Denne dualismen i norsk politikk representerer velferdsstatens dilemma i likestillingsarbeidet; ved at man gir kompensasjon for manglende arbeidsinntekt kan arbeidsinsentivene svekkes (Kavli 2012) og ved at en kjønnslikestilt praksis av og til er økonomisk vanskelig å velge (Skrede 2004).

2.2. Innvandring, velferd og arbeid

I forskning og statistikk opererer man gjerne med begrepet *innvandrerbefolkning* når det handler om innvandring og innvandrere. Innvandrerbefolkningen omfatter både innvandrere, som defineres som individer som er født i utlandet av utenlandskfødte foreldre, og det omfatter innvandrernes etterkommere, altså individer som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre (Strabac og Valenta 2015).

Antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Norge per 1. Januar 2018 var i alt: 916 625 (SSB 2018 a). Da utgjorde innvandrerbefolkningen en prosentandel på 17,3 av hele befolkningen i det norske land. Antallet innvandrere fra EU28/EØS-land var da 369 122 og tilsvarte da 39,9 prosent av hele innvandrerbefolkningen i Norge. Til sammenligning var det 304 042 innvandrere fra Asia i Norge, og 127 155 innvandrere som hadde Afrika som sitt opprinnelsesland.

Innvandrerbefolkningen i Norge er mangfoldig og består altså av mange ulike grupper mennesker med ulik landbakgrunn, etnisitet, kultur og opprinnelse. De ulike innvandrergruppene skiller seg derfor på mange måter fra hverandre, samtidig som det finnes en rekke ulikheter mellom innvandrergruppene og majoritetsbefolkningen, både når det gjelder sosiale - og økonomiske forhold. Mange av de viktigste aspektene ved disse ulikhetene har bakgrunn i varierende grad av suksess på arbeidsmarkedene (Strabac og Valenta 2015). Vellykket integrering i arbeidslivet gir innvandrerne den økonomien de trenger for å kunne integreres også sosialt.

Hvordan, hvorfor, når og med hvem man kom til Norge sammen med er derfor med på å påvirke hvordan ens hverdag, levemåte og økonomiske situasjon i Norge blir. Innvandrernes bakgrunn og årsaken bak innvandringen har også konsekvenser for deres integrering i samfunnet. Integreringsapparatet i Norge er i hovedsak bygget opp rundt de om har rett og plikt til kvalifisering, og behov for inntektssikring (Kavli 2012). Innvandrere som kommer til Norge som flyktninger går for eksempel gjennom et 2-3 år langt, obligatorisk, fulltids introduksjonsprogram, mens det er mindre offentlig apparat rundt arbeidsinnvandrere. Det samme gjelder for innvandrere som kommer til Norge gjennom familiegjenforening, ettersom disse allerede skal være forsørget av et familiemedlem som er bosatt i Norge fra før. Noen blir altså, allerede ved sin ankomst, møtt av velferdsstatens krav og forventning om at både kvinner og menn skal være i lønnet arbeid, mens andres møte med Norge er mer preget av arbeidslivets betingelser eller familiens forventninger og ønsker (Kavli 2012). Ettersom deres bakgrunn er

annerledes vil også innvandrernes syn på barneomsorg og oppvekstvilkår gjerne være forskjellig fra norske familier. Både preferanser og handlingsrom kan være ganske annerledes for en gjennomsnittlig innvandrerfamilie enn for en gjennomsnittlig etnisk norsk familie (Bakken & Myklebø 2010). For eksempel finner Kavli og Nadim (2009) at innvandrede familier fra Pakistan, Iran, Irak og Vietnam generelt er mer skeptiske til at mor jobber i småbarnsfasen enn etnisk norske familier. Dette medfører relativt store forskjeller når det gjelder bruk av kontantstøtte. Forskjellene er store mellom innvandrerfamilier og etnisk norske familier, men også mellom innvandrerfamilier med ulik opprinnelse og ulik. Det er viktig å ha dette i bakhodet og ta det i betraktning. Mitt datamateriale har blant annet vist at ulik bakgrunn, i form av ulik utdanning, har betydning for innvandrerkvinnenes opplevelse av kontantstøtte, noe som vil bli drøftet i kapittel 4.

2.3. Klasseperspektiver på omsorgspraksis

I sin artikkel «Småbarnsforeldres omsorgsprosjekter» fra 2008 skriver Kari Stefansen og Gunhild R. Farstad om hvilke valg foreldre tar med tanke på barnets omsorg og oppvekst, og om hvorfor de velger slik. Før deres publikasjon var det forsket mye på hvordan kjønn påvirker foreldres valg, altså forskjeller mellom kvinner og menn som kontantstøttemottakere. Men det hadde tidligere vært lite fokus på hvordan omsorgsorganiseringen er koblet til andre differenseringsakser. Hensikten med deres artikkel var derfor å belyse betydningen av en ny faktor i omsorgsorganiseringen, nemlig klasse. Artikkelen skulle identifisere hvilken betydning klasse har for foreldres omsorgsprosjekter i småbarnsfasen.

Stefansen & Farstad (2008) benytter seg av et Bourdieu-inspirert perspektiv, eller «a culturalist approach to class analysis» som Savage (2000: 41) kaller det. Dette perspektivet retter oppmerksomheten mot hvordan sosial ulikhet reproduseres gjennom «cultural processes [...] embedded within specific kinds of socio-economic practices». Klasse forstås her som noe som kontinuerlig reproduseres, ikke som en gitt struktur slik tilfellet er i deler av den konvensjonelle klasseanalysen (Stefansen & Farstad 2008). Stefansen & Farstads (2008) hovedfunn går på at «et ordnet omsorgsløp», med permisjon på både mor og far, barnehagestart når barnet er et år og begge foreldrene ut i jobb, i størst grad velges av middeklasseforeldre. Mens «et skjermet rom for omsorg», setter barnets behov for omsorg og trygghet i hjemmet i fokus, og medfører i hovedsak at mor er hjemmeværende og mottar kontantstøtte. Denne løsningen velges i størst grad av familier i arbeiderklassen.

Klasse er ikke bare noe man «har», men også noe en «er» ifølge Lawler (2004). Klassen representerer ens ressurser. Dette kan både være begrensninger, og det kan være muligheter, avhengig av klasse og type og mengde ressurser (Skeggs 1997). Klasse kommer til uttrykk gjennom ulike subjektiviteter, som forstås som «performative of class» (Stefansen & Farstad). På grunn av ulikhet, blir det også gjerne usikkerhet. Quillian (1995) skriver blant annet om dette, og hevder at en gjerne utvikler fordommer og negative holdninger mot det som er ukjent for en, og mot det som en selv ikke har særlig mye kunnskap om.

Dette Bourdieu-inspirerte synet på klasse og klasseanalyse velger jeg også å forholde meg til i min analyse. Jeg vil bruke denne tilnærmingen til å diskutere blant annet hvordan klasse reproduseres gjennom kontantstøttebruk som tradisjon. Karl Marx' tradisjonelle klassebegrep med arbeiderklassen og kapitalistene som grupper med ulike ressurser og interesser (Morrison

2006), blir for lite nyansert til å kunne benyttes i diskusjonen. Webers klasseteori hadde flere og mer finmaskede skillelinjer, og gjør den derfor mer tilpasset til dagens samfunn med mange ulike yrkesgrupper og utdanningsnivåer. Men jeg velger altså å bruke en mer Bourdieu-inspirert form for klasseanalyse, der individenes posisjon i det sosiale rommet avhenger av deres sosiale, økonomiske eller kulturelle kapital. Mine diskusjoner rundt informantenes plassering i «klassesystemet» vil i hovedsak avhenge av informantenes kulturelle kapital, der deres utdanning blir benyttet som et viktig «mål» på dette. Begrunnelsen for dette er at det er denne formen for kapital jeg har mest kunnskap om når det kommer til informantene, jeg vet mer, i hvert fall mer nøyaktig, om deres kulturelle kapital (i form av utdanningsnivå og -lengde), enn om deres økonomiske – og sosiale kapital.

2.4. Ulike omsorgspraksiser

Kontantstøttemottakere deles inn i ulike kategorier ut ifra bakgrunnen for at de mottar kontantstøtte. Passive kontantstøttemottakere utgjør en av gruppene og består av de som mottar kontantstøtte, men likevel ikke forandrer atferd (Bakken & Myklebø 2010). Kontantstøtten blir her en ren økonomisk overføring fordi en av foreldrene ville vært hjemme med barnet uansett. I motsetning har vi aktive mottakere, der kontantstøtten er avgjørende for at de blir hjemme med barnet. En tredje gruppe består av kontantstøttemottakere som egentlig ønsket, men ikke fikk barnehageplass og kalles «ufrivillige» kontantstøttemottakere (Bakken & Myklebø 2010). Det er tidligere påvist at en av fire kontantstøttemottakere i Norge, er det på ufrivillig grunnlag; de mottok kontantstøtte fordi de fikk avslag på søknad om full barnehageplass (Bakken & Myklebø 2010). Ut ifra hvilken kategori kontantstøttemottakerne tilhører kan dette også si noe om deres preferanser for barnetilsyn, noe jeg nå vil gå mer inn på.

Det finnes altså ulike oppfatninger av hva som er det beste for barn (Olsen 2005: 97). I Barnetilsynsundersøkelsen 2002 ble foreldrene spurt om hva slags type tilsyn de mente passet best for barn i ulike aldre (Bakken & Myklebø 2010). Her kom det frem en bred enighet blant småbarnsmødre om at foreldre utgjør det beste tilsynet for barn under ett år og at barnehage er den beste tilsynsformen for barn over tre år. På spørsmål om hva som var det beste for ett- og toåringer, altså barn i kontantstøttealder, var det større variasjon i svarene og dermed også mer uenighet (Ellingsæter & Gulbrandsen 2003). En av tre syntes barnehage var det beste for ettåringer, mens to av tre mente det samme for toåringer. I Barnetilsynsundersøkelsen 2002 benyttes også begrepet «foretrukket hovedtilsynsordning» (Pettersen 2003), som tar utgangspunkt i et spørsmål stilt til mødre om hvilken tilsynsordning de ville foretrekke for sitt barn dersom de kunne velge fritt, uavhengig av pris og tilgjengelighet, og er definert ved at mødrene kun hadde oppgitt denne tilsynsordningen. Andelen av mødrene som foretrakk barnehage som hovedtilsynsordning for barnet, var 42 prosent for ettåringer og 55 prosent for toåringer (Pettersen 2003).

Alle foreldre vil det beste for barna sine, men hva som anses som det beste varierer en hel del. I Thrine Lise Eidem Olsens artikkel «Kontantstøttedebatten og ropet på mor» presenterer ulike grupper med ulike syn. En gruppe anser mor som «garantisten for at barnets beste ivaretas» (Olsen 2005: 99). Den beste omsorgen ytes altså av mor, og aller helst i hjemmet, etter deres mening. For disse mødrene er ikke det å ta seg av barn bare en særdeles viktig oppgave, det er

den viktigste oppgaven (Olsen 2005: 98). Det å ta vare på barn omtales her som «livets største ansvar». I samme artikkel trekkes også likestillingsproblematikken ved kontantstøtten frem, der mange motstandere i debatten både fryktet og hevdet at kontantstøtteordningen «hindrer eller reverserer likestilling» (Olsen 2005: 100). Tidsbruk og tidsklemme står også sentralt i kontantstøtte-debatten. De som er opptatt av dette er hverken for eller imot barnehage. Mange av dem er opptatt av jobb, og deres yrke utgjør en vesentlig del av deres liv. Men når tidsklemma føles for stram, veier morsidentiteten tyngst, og arbeid velges bort til fordel for kontantstøtte og hjemmetilværelse med barnet.

Også Brita Bungum tar opp temaet i sin artikkel «Å velge det beste for barna» (Bungum 2005). Hun etterspør her hvorfor barneperspektivet fikk (og får) så liten plass i kontantstøttedebatten, hvorfor det blir stående i skyggen av voksnes ønsker og behov, når det å få muligheten til å velge det beste for barna var selve utgangspunktet for kontantstøtteordningen (Bungum 2005: 138). Barnets beste i en modernitetsmodell, støttet av sosialistiske partier, betyr deltakelse utenfor familien (Bungum 2005: 142). Fr borgerlige partiene forstår hjemmet som den viktigste omsorgs- og sosialiseringsarenaen for barn, og anser mor som viktigste samhandlingspartner. De støtter opp om en ahistorisk modell. Bungum trekker også frem begrep som «morsorienterte begrunnelser for barneomsorg», der mor anses som en beste omsorgsgiveren, og som et bedre alternativ enn barnehagen (Bungum 2005: 150). Mors behov for å ikke skilles fra barnet vektlegges i dette perspektivet. Et annet, «konkurrerende» begrep er «jobborienterte begrunnelser for barneomsorg» (Bungum 2005: 152). Her begrunnes valg av omsorgsordning med utgangspunkt i foreldrenes jobb, de velger gjerne det som lettest lar seg kombinere med arbeidet deres. Denne formen for begrunnelser er kjønnet, de finnes i størst grad hos fedrene og passer innenfor en maskulin arbeidskultur. Den tredje formen for begrunnelser som trekkes frem hos Bungum (2005) er de barneorienterte begrunnelsene. I et slikt perspektiv vektlegges det som anses som det beste for barnet. Valg av omsorgsordninger tas med utgangspunkt i det som foreldrene mener blir den beste løsningen for barnet, de er opptatt av barnas behov.

Arbeidsmarkedet er med på å prege foreldres valg, om de skal motta kontantstøtte eller ha barna i barnehage (Bakken & Myklebø 2010). Hvilket yrke en har har stor betydning. I Tonje Lauritzens artikkel «Kontantstøtteelskere og kontantstøtتهatere» (2005) eksemplifiseres dette ved at folk sier deres yrke hindrer dem i å kunne velge kontantstøtte. For eksempel viser hennes empiri at ei kvinne som er lærer ikke føler at hun har noe valg. Også tilgangen på jobb påvirker hvor aktuelt det er for foreldre å motta kontantstøtte. Er man etterspurt på arbeidsmarkedet, vil valget om yrkesaktivitet være reelt, og kontantstøttebruk vil bli mindre attraktivt.

Arbeidsmarkedet har betydning for kontantstøttebruk, men kontantstøtten har også betydning for arbeidsdeltakelse (Bakken & Myklebø 2010).

Ifølge OECD-rapporten: ”jobs for immigrants: Labour market integration in Norway” (2009) er kontantstøtten med på å motarbeide integrering. Dette fordi den trekker ikke-vestlige innvandrerkvinner vekk fra det norske arbeidslivet (Bakken & Myklebø 2010). Beregninger viser at kontantstøtten har redusert arbeidstilbudet fra ikke-vestlige innvandrermodre med 5-10 prosent. Dette skyldes imidlertid i stor grad at de som ikke har vært i jobb tidligere nå har færre insentiver til å endre atferd. Blant kvinner med ikke-vestlig bakgrunn som er hjemme med kontantstøtte er det mange som har lav utdanning og lave kvalifikasjoner i forhold til det norske arbeidsmarkedet. Mulighetene for arbeid begrenser seg derfor til de delene av arbeidslivet hvor lønnsnivået er lavt. Kontantstøtten har forsterket de økonomiske argumentene mot kvinners yrkesaktivitet i småbarnsfasen, fordi den økonomiske gevinsten ved yrkesaktivitet blir liten eller ingen dersom mor har lav inntekt.

Helt til sist i dette kapitlet vil jeg komme med en oppsummering av den teorien og forskningen som er mest relevant for analysen, og som derfor vil bli mest brukt i senere diskusjoner. De viktigste teoretiske begrepene som jeg senere kommer til å anvende er som følger. De ulike formene for familiepolitikk, representert av «familielinja» og «arbeidslinja» vil bli benyttet for å forklare og diskutere endringer i kontantstøtteordningen. «Klasse»begrepet, og teori om klasseanalyse vil bli benyttet for å se etter sammenhenger mellom informantenes ytringer og deres bakgrunn, ofte i form av deres utdanningsnivå. Begreper innenfor omsorgspraksiser, typer kontantstøttemottakere, og former for begrunnelse for barneomsorg vil bli brukt til å identifisere og forklare informantenes valg av omsorgsløsninger.

3. Metode

I dette metodekapitlet vil jeg gjøre rede for, samt begrunne de valg som er tatt både i forkant av, underveis i og i etterkant av innsamlingen av datamaterialet. Først vil jeg gjøre rede for selve metodevalget, hvordan og hvorfor dette ble foretatt. Videre vil jeg gå inn på utvalget av informanter og hvordan selve datainnsamlingen foregikk. Deretter vil jeg redegjøre for fremgangsmåte ved analyse, før jeg avslutningsvis i dette kapitlet kommer inn på en diskusjon rundt studien og dens kvalitet.

3.1. Kvalitativ forskningsmetode

Siden jeg ønsket å finne ut hva innvandrere mente om kontantstøtteordningen, og hvilke erfaringer de hadde med den, falt valget enkelt og naturlig på kvalitativ metode. Kvalitativ metode egnet seg best fordi det er nettopp denne metodetypen som benyttes når en ønsker å belyse subjektive opplevelser (Tjora 2012). Cohen et. al (2011) påpeker at kvalitativ forskning handler om å forstå hvordan og hvorfor mennesker handler slik de gjør, noe som tydelig sammenfaller med mitt fokus på innvandreres synspunkt på kontantstøtten og deres begrunnelse for å velge den.

Det er hittil utført lite forskning på nettopp innvandrernes eget syn på kontantstøtteordningen, og det finnes derfor kun en begrenset mengde data på dette. På bakgrunn av dette ville jeg ha en så åpen tilnærming som mulig, og jeg har derfor benyttet meg av en fenomenologisk tilnærming. Innenfor fenomenologien er det primære studieobjektet bevisstheten og hvordan fenomener framtrer for hver enkelt fra et førstepersonsperspektiv (Tjora 2012: 21). Dette innebærer at en er opptatt av hvordan samfunnsmedlemmene forstår verden rundt seg, altså hvordan de opplever verden og hva de mener om den. Med dette som utgangspunkt valgte jeg derfor å benytte meg av dybdeintervjuer som metode for å samle inn data. Dybdeintervjuer benyttes når en ønsker å studere meninger, erfaringer og holdninger rundt et eller flere tema. Målet med et dybdeintervju er i korte trekk å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd (Tjora 2012: 104).

3.2. Innsamling av datamateriale

3.2.1. Rekruttering av informanter

Kontantstøttebarna blir oftest passet på av mor (Bakken & Myklebø 2010). Mer enn åtte av ti mødre passer barnet på dagtid, mens bare en av tre fedre gjør det samme. På grunn av dette valgte jeg innvandrerkvinner som informanter, fremfor menn med innvandrerbakgrunn.

For å rekruttere informanter startet arbeidet med å prøve å få hjelp av noen aktuelle kontaktpersoner, som kanskje kunne sette meg videre til relevante informanter eller gi meg tips om hvem jeg skulle spørre. Mang en telefonsamtale ble holdt og mang en e-post ble sendt, uten det helt store resultatet. Jeg tok kontakt med personer innenfor NAV, administrasjonssenter i ulike kommuner, voksenopplæringscenter for fremmedspråklige, flyktningkoordinatorer, innvandrings- og integreringsansatte, samt andre organisasjoner for ulike innvandrergrupper. Ikke alle svarte, men de som hadde svar og gi meg, sa enten at de ikke kunne fortelle meg noe på grunn av taushetsplikt, eller at de dessverre ikke kjente til noen aktuelle kandidater. Noen svarte også at de skulle undersøke saken, men da ventetiden endelig var over og tilbakemeldingen kom, så var responsen dessverre negativ.

Jeg følte at tiden rant ut, og valgte derfor å skifte taktikk. Jeg kontaktet noen jeg kjente og noen jeg visste om som passet til kriteriene; innvandrer, kvinne og kontantstøttmottaker. Jeg fikk tak i fem informanter, fem kvinner som på ulikt tidspunkt og av ulike årsaker hadde innvandret til Norge, og som mottok eller tidligere hadde mottatt kontantstøtte for et eller flere barn. Utvalget er strategisk, informantene er reflekterte og har erfaring på området. 5 er relativt sett et lite tall, men likevel et tilstrekkelig antall informanter i dette tilfellet. Jeg har en fenomenologisk tilnærming, og er opptatt av å belyse innvandrerkvinnens opplevelse og erfaring. Mine informanter er relevante for å dekke dette, de har bred erfaring og mye kunnskap om temaet. Flere av informantene har flere barn, og derfor også sammenligningsgrunnlag. Ettersom informantene var såpass reflekterte og hadde mange meninger de ville dele, ble intervjuene lange. Hvert intervju varte ca en time, og et par varte til og med 1,5 time. Datamaterialet ble derfor omfattende, bredt og detaljert, til tross for at det kun var 5 informanter.

I tabellen nedenfor har jeg lagt ved en oversikt over informantene og informasjon om hvor de kommer ifra, hva slags utdanning de har og hvor de jobber, samt hvor lenge de har bodd i Norge.

Tabell 1: Oversikt over informanter

	Hjemland	Utdanningsnivå	Yrkesbransje	Antall år i Norge
Informant 1	Russland	Fagbrev	Helse	5
Informant 2	Hvite-Russland	Universitet	Utdanning	6
Informant 3	Estland	Universitet	Finans	11
Informant 4	Polen	Videregående skole	Helse	4
Informant 5	Thailand	Videregående skole	Renhold	3

3.2.2. Gjennomføring av intervju

Ved dybdeintervju er det viktig å skape en avslappet stemning slik at informantene føler seg trygge og vil reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til det aktuelle temaet (Tjora 2012: 104). Jeg valgte derfor å la intervjuobjektene selv få bestemme hvor og når intervjuet skulle avholdes, slik at de kunne sette egne rammer for samtalen og dermed velge en lokasjon der de selv følte seg bekvem nok til å åpne seg. De fleste intervjuene ble avholdt hjemme hos informantene noe som var med på å etablere trygge og behagelige rammer for intervjusituasjonen og som gav rom for og gjorde det trygt å åpne seg. En annen fordel med at intervjuene ble avholdt hjemme var at vi i stor grad unngikk forstyrrelser. Samtalen kunne derfor flytte fremover uten de store avbrekkene (kun avbrutt av barnegråt ved et par anledninger).

For å bygge opp og etablere tillit og trygghet mellom meg som intervjuer og informantene mine, valgte jeg å benytte meg av Tjoras (2012) velkjente intervjustruktur, der første fase inneholder enkle oppvarmings spørsmål som oppleves ufarlige og krever lite refleksjon fra informanten. På den måten kom samtalen godt i gang før jeg gikk over på de mer utdypende og muligens utfordrende spørsmålene i fase 2. Dette er refleksjonsfasen og utgjør hoveddelen av intervjuet. Her stilte jeg åpne spørsmål slik at informanten kunne gå i dybden på det de syntes var naturlig og de kunne ta digresjoner der de følte for det. Avslutningsvis i intervjuet stilte jeg noen såkalte «avrundingsspørsmål». Formålet med disse spørsmålene er å lede oppmerksomheten bort fra refleksjonsnivået og normalisere situasjonen mellom intervjuer og informant (Tjora 2012: 113). Selv om jeg hadde en intervjuguide og brukte denne som utgangspunkt, valgte jeg under intervjuene å tilpasse formuleringer og rekkefølge underveis, for at samtalen skulle bli mest mulig naturlig. Jeg brukte derfor en form for «halvstrukturerte intervju, som Leseth & Tellmann (2014: 88) kaller det. I tillegg benyttet jeg meg også av taktikken med å flytte den generelle diskusjonen over mot konkrete personlige erfaringer (Leseth & Tellmann 2014: 96), dette ved

å først stille åpne og generelle spørsmål, før jeg ledet informanten inn på et mer spesifikt og personlig plan deretter.

3.3. Analysearbeidet

Etter intervjuene var gjennomført og transkriberingen av dem var utført startet arbeidet med å analysere datamaterialet. Fremgangsmåten her var at jeg først gikk i gang med koding av de ulike sitatene. Her benyttet jeg meg av mange ulike koder som beskrev ulike sider av datamaterialet. Prosessen bestod i å bokstavelig talt sette merkelapper på ting, ved at jeg benyttet post-it-lapper med ulike koder som jeg plasserte på aktuelle sitater. Her foregikk det også en sortering og en «utluking» av det som var mindre relevant. Dette materialet ble ikke forkastet, men ble flyttet over og bevart i et annet dokument, slik at det ble ryddet vekk men fortsatt skulle være tilgjengelig ved behov. Videre bestod arbeidet i å utvikle kategorier på bakgrunn av de utvalgte kodene. Disse kategoriene gjenspeilet viktige tema som gikk igjen i intervjuene. Tilslutt havnet jeg på fire hovedtemaer som vil bli diskutert og drøftet i analysedelen, disse har jeg kalt «barnets beste», «klasse, press og muligheter», «fleksibilitet og variasjon» og «lever i en egen boble». Min analyse vil derfor basere seg på temasentrerte tilnærminger (Leseth & Tellmann 2014: 156), mens jeg innad i disse temaene av og til vil komme med personsentrerte betraktninger, der dette er relevant, som for eksempel i diskusjoner rundt klasseforskjeller.

I analysedelen i oppgaven har jeg forsøkt å benytte meg av tykke beskrivelser, og metoden «Vise – ikke si». Dette innebærer at empirien er omfattende, jeg har inkludert mange direkte sitater, og at empirien er gjengitt så nøyaktig som mulig, slik at funnene blir virkelighetsnære. I tillegg har jeg inkludert egne «forklaringer» rundt sitatene, som er med på å belyse konteksten det kommer frem i (Leseth & Tellmann 2014: 146). Jeg har valgt å benytte meg av denne metoden også fordi den er med på styrke studiens gyldighet, ettersom sitater ikke endres eller tillegges annen mening enn de opprinnelig hadde, men heller forklares grundigere i tillegg. Mer om gyldighet og andre kvalitetsvurderinger kommer jeg videre inn på i de følgende avsnittene.

3.4. Studiens kvalitet

3.4.1. Pålitelighet

Pålitelighet, eller reliabilitet som det også kan kalles, er en av indikatorene som benyttes for å vurdere en kvalitativ studies kvalitet. Pålitelighet handler om intern logikk gjennom hele forskningsprosessen (Tjora 2012: 202).

Forskerens egen posisjon kan påvirke studien og dens resultat og kvalitet (Tjora 2012). I kvalitative undersøkelser er ikke forskeren nøytral, og det er derfor viktig å redegjøre for ens posisjon og rolle i forhold til både temaet og informantene. På forhånd av intervjuene hadde jeg lest mye om kontantstøtten og debatten rundt den, og jeg hadde tidligere skrevet en teoretisk oppgave om kontantstøtten i et integreringsperspektiv. Jeg hadde derimot ikke noe innsikt i innvandrernes egen mening om ordningen, og hvordan de opplevde den. Likevel hadde jeg med meg noen tanker om hva jeg trodde jeg kom til å finne, på bakgrunn av kunnskapen jeg hadde på området fra før. Dette var jeg oppmerksom på, og passet derfor på slik at dette ikke skulle merkes for informantene. Jeg var påpasselig med å lage så åpne spørsmål som mulig, slik at informantene kunne trekke inn det de selv mente var relevant. I tillegg passet jeg på å begrense meg slik at mitt syn på saken ikke skulle komme frem hverken før, under eller etter intervjuene. Tema som for eksempel integrering knyttet til kontantstøtten, som jeg hadde forventet skulle komme opp under intervjuet, ble lite omtalt av informantene (noe jeg kommer mer inn på i analysen). At dette ikke kom frem, selv om jeg forventet det, tyder på at jeg lyktes med å unngå påvirkning fra min side.

Forskerens forhold til informantene kan også påvirke hva slags funn en får (Tjora 2012), og det vil derfor være nødvendig for meg å redegjøre dette, for å styrke studiens kvalitet. Informantene var stort sett personer som jeg fikk tak i gjennom bekjente eller kontaktpersoner rundt omkring, og jeg hadde derfor ikke noe forhold til disse fra før som kunne påvirke resultatene.

En av informantene kjente jeg derimot fra før, da jeg har arbeidet sammen med henne tidligere. Å intervju noen en har en relasjon til medfører dog en viss «risiko». En kan risikere at informanten forsøker å gi svar som den tror intervjueren vil ha, at den ikke vil fortelle alt i frykt for at relasjonen påvirkes i ettertid, eller at den holder tilbake informasjon fordi han/hun tror at forskeren allerede vet dette. Her var det derfor viktig å være «bevisst naiv», som går ut på å «spille dum» eller late som man ikke forstår (Kvale 2007). Selv om jeg «visste svarene» på enkelte av spørsmålene, valgte jeg likevel å stille dem, slik at informanten selv fikk uttrykke seg med sine egne ord, komme med en egen vinkling og eventuelle digresjoner. På denne måten

unngikk jeg å virke forutinntatt og jeg la ikke føringer på informantens svar. Informanten snakket fritt og åpent, og virket ikke å være preget av at vi kjente hverandre fra før. Jeg mener derfor ikke det hadde noen negativ effekt eller begrensninger for mine funn.

3.4.2. Gyldighet

Gyldighet er en annen indikator på en kvalitativ forsknings kvalitet, som handler om logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn og de spørsmål man søker å finne svar på (Tjora 2012: 202). Min bruk av åpne spørsmål vil jeg hevde er med på å styrke gyldigheten i studien. Jeg ønsket å høre deres frie meninger, og søkte ikke konkrete eller spesifikke svar. I så måte var alle svar gode svar, og jeg slapp derfor å komme i en situasjon hvor mine funn var svar på noe annet enn det jeg forsøkte å finne ut. I de tilfellene jeg var usikker på hva informanten mente eller forsøkte å uttrykke stilte jeg oppfølgingsspørsmål slik at dette ble oppklart og slik at eventuelle misforståelser ble unngått.

Også bruken av lydopptak er med på å kvalitetssikre mine funn. Jeg valgte å ta opp intervjuene, for deretter å transkribere dem. Årsaken til at jeg valgte lydopptak fremfor å notere underveis, var først og fremst at det er lettvingt og praktisk under selve intervjuet, samtidig som det førte til at jeg kunne være mer tilstede i samtalen, og slapp å sitte med ansiktet ned i en skjerm eller notatblokk under intervjuet. Men også fordi jeg mener det styrker studiens kvalitet, og da spesielt dens gyldighet, ettersom svarene kan gjengis og brukes nøyaktig slik de sagt i intervjusituasjonen.

I tillegg har jeg av og til inkludert spørsmålene som ble stilt, i analysedelen, slik at en forstår hva informantene har blitt spurt om. I tillegg ligger intervjuguiden også som vedlegg, dette for å bidra til transparens (Leseth & Tellmann 2014: 92).

3.4.3. Generaliserbarhet

Problemet med generalisering i mitt tilfelle, som gjerne ellers i kvalitativ forskning, er utvalgsstørrelsen og manglende standardisering av metodisk fremgangsmåte (Leseth & Tellmann 2014: 162). Jeg har få informanter og utvalget blir derfor ikke statistisk representativt. Mine funn blir derfor vanskelig å generalisere til å gjelde for hele populasjonen, og en vil ikke kunne si at denne studien kan generaliseres empirisk.

Men en kan likevel hevde at generalisering er mulig, nemlig det som Harald Grimen kalles «sosiologisk representativitet» (Grimen 2000:203). Sosiologisk representativitet dreier seg om tilfeller hvor vesentlige deler av beskrivelsene er gjenkjennbare for andre i samme type situasjon (Leseth & Tellmann 2014: 162). De hovedtemaene som tas opp i informantenes intervju og som går igjen i analysen, kan være aktuelle for andre mennesker som befinner seg i tilnærmet situasjon. Jeg vil altså ikke kunne hevde at mine funn fra noen få informanter, vil kunne gjelde for alle, eller for hele populasjonen. Men enkelte tema vil kunne være gjenkjennbare til personer i lignende situasjon, og kan derfor være overførbare til denne gruppen. Andre kontantstøttemottakere, kanskje spesielt innvandrere, men også andre, kan oppleve enkelte tema som relevante for dem og som noe de kan kjenne seg igjen i. Så selv om jeg i denne studien ikke oppnår statistisk representativitet kan altså en annen form for generalisering være mulig, nemlig sosiologisk representativitet.

3.4.4. Etske betraktninger og metodekritikk

Av etiske hensyn er informantene anonymisert, slik at de ikke blir gjenkjennbare for andre og for at de ikke skal kunne spores opp i ettertid. Jeg benytter i stedet en nummerering av informantene, og enkelte opplysninger om deres bakgrunn for å «beskrive» og skille dem fra hverandre. Det er kun en begrenset mengde informasjon som gis om informantene, opplysninger som for eksempel alder, bosted og arbeidsplass blir utelukket av hensyn til informantene og for å sikre og bevare deres anonymitet. Informantene ble informert om dette i forkant, og de ble gitt muligheten til å trekke seg fra prosjektet når som helst i prosessen.

I kvalitativ forskning kan det ofte skje at man oppdager at forholdene ikke er helt slik man hadde forutsett og at man derfor må justere, endre og gjøre om på en del ting underveis i forskningsprosessen. Som et resultat av dette vil det derfor være hensiktsmessig å få gjennomført datagenereringen relativt tidlig i prosjektet, slik at man har mulighet til å justere bruk av teori og perspektiver i ettertid. Ettersom rekrutteringen av informanter var mye mer utfordrende og tidkrevende enn jeg hadde trodd, fikk jeg ikke gjennomført alle intervjuene så tidlig som jeg hadde håpet. Dette anser jeg som en potensiell svakhet for min studie, ettersom dette var med på å begrense mulighetene til å utføre eventuelle justeringer og forandringer i etterkant.

4. Analyse

Dette kapitlet tar for seg selve kjernen i masteroppgaven, nemlig analysen. Her vil jeg etter hvert legge frem funn fra intervjuene, for så å analysere og diskutere disse. Men aller først i analysen vil jeg redegjøre mer for den empiriske konteksten, her inngår informasjon om regelverket rundt kontantstøtteordningen, samt diskusjoner rundt endringer i dette. Dette vil bli brukt for å underbygge analyse og drøfting, samt at det vil gi mulighet for å trekke flere aspekter inn i diskusjonen.

4.1. Empirisk kontekst

Kontantstøtten er en velferdsordning, nærmere bestemt en type overføring. Støtten ytes uavhengig av foreldrenes økonomi, den gis uten innteksts- eller behovsprøving (Regjeringen 2017). Kontantstøtten er også skattefri og den blir utbetalt en gang i måneden (NAV 2017). Kontantstøtten utgjør altså et pengebeløp som foreldre kan motta når barna deres er mellom 1 og 2 år, dersom barnet ikke går i barnehage med offentlig tilskudd, også når foreldrene er i jobb (NAV 2018a). Kontantstøtten kan altså mottas fra og med måneden barnet er 13 måneder gammel, og til og med barnet «fyller» 23 måneder. Maksimal varighet for mottakelse av kontantstøtte er derfor 11 måneder. For adoptivbarn gjelder kontantstøtten frem til barnet kommer i skolealder.

Hovedregelen er at både forelder og barn må bo i Norge. Men kontantstøtten er også en ordning som er aktuell for utenlandske statsborgere som har oppholdstillatelse i Norge eller lovlig opphold på annet grunnlag. Når man kommer til Norge fra utlandet kan man ha krav på kontantstøtte når hele familien er bosatt i landet, og skal være det i minst ett år. Dersom innvandrere er statsborgere i et EØS-land og arbeider i Norge kan man også ha rett på kontantstøtte selv om man er bosatt her i en kortere periode enn 12 måneder (NAV 2018b).

Hvor mye en kan motta reguleres av om barnet har barnehageplass. Hvis barnet ikke har plass i en offentlig subsidiert barnehage i det hele tatt, vil man ha rett på å motta full stønad. Men dersom barnet har deltids plass, kan man likevel ha krav på 50% kontantstøtte. Her er det altså den avtalte oppholdstiden i barnehagen som avgjør om man får støtte eller ikke. Sommeren 2017 ble satsene for kontantstøtten endret. I tabell 2 og 3 under finnes en oversikt over satsene for kontantstøtte, både før og etter regelendringen.

Tabell 2: Satser for kontantstøtte til og med 31. Juli 2017

Satser for kontantstøtte til og med 31. juli 2017		
Avtalt oppholdstid i barnehage (timer per uke)	Kontantstøtte i prosent av full sats	Kontantstøtte per barn
Ikke bruk av barnehage	100 prosent	6 000 kr
Til og med 19 timer	50 prosent	3 000 kr
20 timer eller mer	Ingen kontantstøtte	Ingen kontantstøtte

Kilde: NAV 2017

Tabell 3: Satser for kontantstøtte fra og med 01. August 2017

Satser for kontantstøtte fra og med 1. august 2017		
Avtalt oppholdstid i barnehage (timer per uke)	Kontantstøtte i prosent av full sats	Kontantstøtte per barn
Ikke bruk av barnehageplass	100 prosent	7 500 kr
Til og med 19 timer	50 prosent	3 750 kr
20 timer eller mer	Ingen kontantstøtte	Ingen kontantstøtte

Kilde: Nav 2017

Foreldre som mottok full kontantstøtte fikk utbetalt 6000 kr per måned, per barn, til og med 31. Juli 2017. Fra og med 1. August 2017 ble dette beløpet oppjustert med 1500 kr, slik at foreldre som har 100 prosent støtte nå mottar 7500 kr i måneden, per barn. Dersom barnet har avtalt barnehageplass tilsvarende 19 timer i uka eller mindre, vil foreldrene da kunne motta halv kontantstøtte, altså 3750 kr per barn, per måned. Det nåværende beløpet er rekordstort både i kroner, men også som andel av G. Dette kommer frem av tabell 3 nedenfor, og vil videre bli diskutert i de kommende avsnittene.

Tabell 4: Variasjoner i satser for kontantstøtte fra innføringen og til i dag

Satser for kontantstøtte i kroner og som andel av G			
Fra dato	Månedlig utbetaling	Årlig utbetaling	Årlig utbetaling i G
01.08.1998	3000 kr	36 000 kr	0,79
01.01.1999	2263 kr	27 156 kr	0,60
01.01.2000	3000 kr	36 000 kr	0,77
01.05.2003	3000 kr	36 000 kr	0,63
01.08.2003	3657 kr	43 884 kr	0,77
01.01.2006	3303 kr	39 636 kr	0,65
01.05.2012	3303 kr	39 636 kr	0,48
01.08.2012	5000 kr	60 000 kr	0,73
01.08.2014	6000 kr	72 000 kr	0,81
01.08.2017	7500 kr	90 000 kr	0,96

Kilde: NAV 2018 a

Tabellen viser utvalgte årstall med daværende sats for kontantstøtte, oppgitt i kroner og som andel av G. G står for grunnbeløpet i folketrygden (NAV 2018 c). En rekke trygdeytelser er knyttet til dette grunnbeløpet, det samme gjelder forsikringsytelser og beløp og beløpsgrenser i skattereglene. Grunnbeløpet brukes for eksempel til fastsettelse av pensjonspoeng, beregning av pensjon fra folketrygden, og for utregning av foreldrepenger (NAV dekker opp for inntekt inntil 6 ganger grunnbeløpet). Grunnbeløpet er ingen fast størrelse, men justeres årlig og i takt med økonomisk vekst og utvikling. Det er derfor et godt mål å benytte for å si noe om kontantstøttens størrelse, i og med at det er tilpasset samfunnets økonomiske utvikling. For eksempel er grunnpensjonen for enslige i folketrygden tilsvarende 1 G, dersom en har 40 års trygdetid. Dette kalles også «minste pensjonsnivå». Grunnbeløpet tilsvarende altså pensjoner i lavere sjikte, gjennomsnittlig får pensjonister minst det dobbelte (NAV 2018 d).

01. August 2012 ble kontantstøtteleven endret (Egge-Hoveid 2013). Etter dette kunne man kun motta kontantstøtte for barn i alderen 13-23 måneder. Tidligere gjaldt kontantstøttetilbudet frem til barna var 3 år, men etter endringen kan man altså motta kontantstøtte i maksimalt 11 måneder. Årlig utbetaling er derfor ikke helt reelt etter den tid, men jeg valgte likevel å ta det med i tabellen, som et visuelt symbol.

At kontantstøtten har vært nede på et nivå tilsvarende 48 prosent av grunnbeløpet forteller oss at det har vært veldig lavt. Grunnbeløpet i seg selv er ikke spesielt høyt. Grunnbeløpet mottas oftest av – og er best som mål for pensjonister, nærmere bestemt pensjonister på minstenivå. Forbruket hos pensjonister og småbarnsforeldre er nok ganske forskjellig, ettersom småbarnsforeldre har mye større utgifter når det kommer til familie og hverdag, men også med tanke på lån o.l., som det er vanligere å betale mer på i en tidligere fase av livet. Å klare seg på under halvparten av grunnbeløpet tror jeg derfor hadde vært veldig utfordrende. Nå er kontantstøtten nesten oppe på nivå med grunnbeløpet, den tilsvarende 96% fra 01.08.2017. Dette er likevel ikke et stort beløp å snakke om. Det tilsvarende mye mindre enn en vanlig inntekt, og under halvparten av det en gjennomsnittlig person får utbetalt i pensjon. Ved hjelp av disse sammenligningene tydeliggjøres det hvor lavt kontantstøttebeløpet er, og at det derfor ikke er særlig enkelt å klare seg på kun kontantstøtte. En mer detaljert og konkret komparasjon mellom inntekt og kontantstøtte kommer jeg tilbake til senere i analysen..

Ved innføringen av kontantstøtteordningen, i perioden mellom 1997 og 2000 var det partiene Krf, Sp og Venstre som satt i regjering. Deretter hadde Ap hadde en periode på 1,5 år, før Krf, Høyre og Venstre styrte fra 2001 til 2005. De første årene svingte satsene litt opp og ned, det samme gjorde kontantstøttebeløpet som andel av G. Det mer interessante er utviklingen i de følgende årene. Fra 2005 til 2013 var det partiene Ap, SV og Senterpartiet som hadde makta, noe som påvirket kontantstøtteordningen på sin måte. I 2006 ble beløpet justert ned, fra 3657 kr til 3303 kr i måneden, og slik forble satsen helt frem til August 2012. Dette medførte at kontantstøtten som andel av G var helt nede i 0,48. Altså var utbetalingene for kontantstøtte under halvparten av minste pensjonsnivå. At dette skjedde under en regjering ledet av Arbeiderpartiet er ikke særlig overraskende, ettersom de er sterke tilhengere av arbeidslinja. Kanskje var lav kontantstøtte et ledd i et forsøk på å få flere ut i arbeid?

Den samme regjeringen valgte i august 2012 å oppjustere kontantstøttebeløpet fra 3303 kr til 5000 kr i måneden. Denne økningen, regissert av Arbeiderpartiregjeringen, er i og for seg uventet, ettersom de i utgangspunktet var imot ordningen. Men endringen i kontantstøtteleven i 2012 medførte også en reduksjon i tilbudet. Tidligere kunne en motta kontantstøtte for barn i alderen mellom 1 og 3 år, men i ettertid av regelendringen gjaldt tilbudet kun for barn mellom 1 og 2 år. Begrensningen av tilbudet kan anses som et forsøk på å forsterke arbeidslinja, ettersom de økonomiske subsidiene avgrensnes til å gjelde kun 11 måneder. Det blir «mindre attraktivt» å bli hjemme lengre enn til barna er 2 år, når en ikke får økonomisk støtte lengre enn det.

Siden 2013 har det regjeringen bestått av Høyre og Frp. De har tradisjonelt vært støttende til kontantstøtteordningen og det er derfor noe uventet at nettopp de stod i spissen for å skjerpe ordningen. Men når man tar med i betraktningene at det i hovedsak er innvandrere som blir rammet av lovendringen fra 2017, kan det bli mer forståelig. For at det var Høyre og Fremskrittspartiet som stod for regelendringen som førte til at innvandreres mulighet til å motta kontantstøtte ble begrenset, var dog ikke overraskende, i og med at de har ført en streng politikk på dette området.

For å få et tydeligere bilde av de økonomiske sider ved det å motta kontantstøtte, velger jeg her å se kontantstøttebeløpet i sammenheng med arbeidsinntekter. Jeg velger å først sammenligne kontantstøttebeløpet med kvinnelig gjennomsnittslønn, fratrukket skatt og barnehageutgifter. Gjennomsnittlig lønn for kvinner i Norge var 39800 kr i måneden i 2016 (SSB 2017 a). Dette gir en årslønn på 477 600 kr. Dette er inklusiv feriepenger, og ettersom disse som oftest utbetales bare en gang i året, og ikke hver måned, valgte jeg å trekke dem ifra (57 312 kr), slik at den gjennomsnittlige årslønna havner på 420 288 kr, og brutto månedslønn blir 35024 kr i gjennomsnitt.

Ved hjelp av skatteberegningkalkulator (Smarte Penger 2018) kom jeg frem til at ca 25% av en inntekt på 477 000 skal trekkes i skatt. Dette utgjør ca 120 000 kr, og det vil derfor bli ca 10 000 kr i skatteutgifter per måned. Gjennomsnittlig nettolønn vil derfor ligge på ca 25000 kr i måneden. Trekker vi fra utgifter til barnehage, der heltidsplass i kommunal barnehage i Trondheim koster 2910 kr per måned (Trondheim kommune 2018), står vi da igjen med ca 22 000 kr. Spriket mellom en gjennomsnittlig inntekt og kontantstøttebeløpet er derfor betydelig.

Renholder er et av yrkene hvor innvandrerkvinner har vært overrepresentert (SSB 2017 b). Jeg velger derfor å bruke dette som eksempel. Ifølge Statistisk sentralbyrå (2017 b) tjener innvandrere 90 % av gjennomsnittslønna i dette yrket, og havner på en månedslønn på 29 500 kr. Her blir skatteprosenten beregnet til 22,7 % (Smarte Penger 2018). Når man her trekker ifra barnehageutgifter og antatt skattebeløp, står en gjennomsnittlig innvandrer i renholdsyrket da igjen med 18 000 kr i måneden. En kan i tillegg regne med at det også her er en viss lønnsforskjell mellom menn og kvinner, og at en kvinne gjerne ville sissett igjen med enda mindre. I tillegg har ofte innvandrerkvinner lavere sysselsetting og lavere stillingsprosent når de først er ansatt (Strabac & Valenta 2015), noe som igjen fører til at de ofte har enda lavere lønn.

Det finnes lite statistikk som gir konkrete tall på innvandreres lønn. Rapporten «lavere lønn blant innvandrere» (SSB 2017 b) er den første og eneste publikasjonen statistisk sentralbyrå har gitt ut knyttet til dette temaet, og som sagt skiller ikke denne mellom kvinner og menn. Den begrensede tilgangen gjør det vanskelig å få et presist bilde av hva en gjennomsnittlig innvandrerinne vil få utbetalt. En grundigere diskusjon rundt sammenligning av kontantstøttebeløp og arbeidsinntekter kommer jeg tilbake til senere i analysen.

I analyseprosessen ble de empiriske funnene fra analysen først kodet, de ble sortert i ulike grupper, mens det som ikke ble ansett som relevant ble lagt bort. På bakgrunn av typiske mønstre og gjenkjennbare trekk i kodene ble fire hovedkategorier dannet. Disse har jeg valgt å kalle «barnets beste», «klasse, press og muligheter», «fleksibilitet og variasjon» og «lever i en egen boble». Kategoriene utgjør hovedtemaene for analysen, og strukturer analysedelen ved å danne egne delkapitler, med ulike undertema som hver hovedkategori er bygd opp av. I de kommende delkapitlene vil jeg analysere ulike funn fra intervjuene, for så å analysere og diskutere disse og se dem i sammenheng med relevante teorier.

4.2. «Barnets beste»

Som nevnt tidligere i oppgaven utgjør innvandrerne en gruppe som er overrepresentert blant kontantstøttemottakerne. Mange har tidligere spekulert rundt hvorfor det er slik, og det har kommet mange potensielle forklaringer og årsaksteorier. Jeg søker å belyse innvandrerkvinnenes eget syn på kontantstøtten, og er derfor naturligvis også opptatt av deres begrunnelse for valget. I det følgende kommer derfor en diskusjon rundt hvorfor de velger å motta kontantstøtte, samt en drøfting knyttet til hvorfor så mange av nettopp innvandrerne velger det. Det første temaet som tas opp og diskuteres er altså hvorfor informantene velger å motta kontantstøtte, dette temaet danner kategorien jeg har valgt å kalle «barnets beste».

I sin begrunnelse vektlegger flere av kvinnene at deres hensyn til barna var avgjørende for at de valgte slik de gjorde. De valgte kontantstøtte og en hjemmeværende tilværelse sammen med barna fremfor å sende barna i barnehage i en alder av et år, og dette gjorde de i hovedsak fordi de mente dette var bedre for barna. Samtlige informanter uttrykte en skepsis til å sende unger i barnehager allerede som 12 måneder gamle, og at de derfor heller ville være hjemme med barna.

Alle de fem informantene la frem viktigheten av at barna skulle utvikle et godt forhold til mor, far og hjemmet før de skulle sendes ut i barnehagen. Informant 3 beskriver det slik: «Har alltid tenkt at det er veldig viktig å kunne gi en unge trygghet og kunne knytte bånd, helt i fra starten. Og at man føler at de er trygg på hjemmet sitt og på mammaen og pappaen sin før jeg sender dem ut». Også informant 2 vektla at nærmeste familie var viktigst for barnet de første leveårene: «Og jeg synes det er veldig viktig – det første året – og etter det, er sammen med moren sin og er sammen med familien».

«Det var etterlengtet barn, begge to, og vi ventet og gledet oss masse. Og at de skal komme til verden og bare «slippe dem», sende dem i barnehage uten at jeg har fått kost meg nok med dem. Det er også ganske avgjørende for min avgjørelse da, vi ønsket oss unger, og vi ønsker at de skal ha det så godt som vi kan gjøre det for dem. Det er derfor de er hjemme».

I sitatet forklarer informant 3 at hun ønsker at barna skal ha det så godt som mulig, og at de skal ha det så bra som de som foreldre kan gjøre det for dem. Hun forteller også at det var svært etterlengtet for dem å få barn, og at hun derfor vil «utnytte muligheten» og nyte tiden sammen med dem så lenge som mulig. Hun ønsker det også for sin egen del, men vektlegger at det er barnas ve og vel som betyr mest: «...har lyst til at de får en bra start. Slik at jeg ikke sitter igjen og tenker «hvorfor tok jeg ikke et år ekstra, jeg kunne gjort det». Sånn vil jeg ikke sitte etterpå.»

Som jeg skal komme tilbake til senere i analysen påpeker informantene at det finnes enkelte utfordringer og ulemper ved det å være hjemmeværende og motta kontantstøtte også. For eksempel økonomi, mangel på sosialt samvær og vanskeligheter når de skal tilbake i jobb. Men informantene mine har altså valgt dette likevel, og de gjør det i hovedsak for barnas skyld. De mener at det å være hjemme med mor er bedre for barnet, enn å starte i barnehage som ettåring. Valget handler altså om barnets beste. De foretar et ikke-egoistisk valg, der de setter barnet foran seg selv, og velger å være hjemmeværende, selv om det kanskje ikke er det beste for dem selv? Uansett er det tydelig at det er barna som står i hovedfokus hos informantene.

Deres omsorg for barna er derfor en viktig og avgjørende faktor at de velger å bli hjemme. De er opptatt av å gjøre det de mener er det beste for barna, og det beste for barna er ifølge alle fem informantene å være hjemme med en av foreldrene mer enn et år. Gjerne opp til to år, slik de fleste av informantene praktiserer det.

For å ta i bruk Bakken & Myklebøs (2010) begreper er informantenes preferanse for barnetilsyn foreldre når barna er under ett år. Dette i likhet med funnene i Barnetilsynsundersøkelsen i 2002, hvor det var bred enighet blant småbarnsmødrene rundt nettopp dette. Mer variasjon og uenighet var det dog rundt foreldres preferanser for barnetilsyn når barna var i ett- og toårsalderen. Blant mine informanter var det bred enighet om at den beste løsningen for barna var at de var hjemme med mor eller far, også når de var mellom ett og to år, og gjerne lengre også. Her mente altså fem av fem at foreldre utgjør det beste barnetilsynet, både for ettåringer og for toåringer. Sammenlignet med barnetilsynsundersøkelsen ser vi at det der var mer uenighet, en av tre mente der at barnehage var det beste for ettåringer, mens to av tre mente det samme for toåringer. Som jeg kommer tilbake til senere, er det mange av informantene selv som ikke har gått i barnehage i det hele tatt. Men de presiserer at dette ikke vil bli tilfellet for deres barn. For selv om de prefererer foreldre som hovedtilsynsordning for barna i ett- og toårsalderen, er det ikke slik at de ikke ønsker barnehageplass i det hele tatt. De er klare på at barna skal ut i barnehage etter hvert. Tre av informantene, informant 2, 3 og 5 hadde fått seg barnehageplass til etter sommeren, og der skulle altså barna begynne i barnehage når de var rundt 2 år. Men samtlige var enige om at barna «måtte» i barnehage etter hvert. Det at de uttrykker en slags negativitet til barnehageordningen betyr nok ikke at de ikke liker den generelt, men at de heller er usikre på – og redde for å sende barna dit for tidlig.

Ut fra informantenes beretninger viser det seg at de anser mor som en av fremste garantistene for at barnet har det godt. Mor likestilles med far i informantenes beskrivelse, men det er likevel mor som har hovedansvaret for omsorgen i form av at hun bruker mest tid. Informantenes

begrunnelser kan derfor anses som det Bungum (2005: 150) kaller morsorienterte. Innvandrerkvinnene foretrekker at barna er hjemme med mor, fremfor å være i barnehage, og de anser dette som det beste for barna, noe som er gjenkjennbart i de morsorienterte begrunnelsene for barneomsorg. Det å være hjemneværende kontaktstøttmottaker gir altså kvinnene muligheter, som også gjør deres egen tilværelse god, ved at de også kan gjøre andre ting de ønsker og har behov for. Selv om dette ikke uttrykkes som det viktigste, kan en likevel skimte et glimt av en morsorientert begrunnelse. I og med at de trekker frem tilværelsen som behagelig, og at de mener den har positive konsekvenser for dem selv, vil de også «tjene» på å velge kontaktstøtte og hjemmetilværelse. Flere av informantene har i intervjuene benyttet uttrykk som «jeg vil ikke slippe han ut så tidlig», «nå vil jeg først og fremst være mamma» og «jeg vil ikke sende dem i barnehage før jeg har kost meg «ferdig» med dem». Disse uttrykkene er med på å underbygge teorien om et snev av morsorienterte begrunnelser hos informantene. For disse sitatene viser at de også er opptatt av hva de selv vil, og hva deres egne behov og ønsker tilsier.

Til tross for at datamaterialet kan inneholde spor av «morsorienterte begrunnelser», er det de «barneorienterte begrunnelsene» som her er tydeligst. De fem innvandrerkvinnene og mødrene valgte nettopp kontaktstøtte og hjemmetilværelse fordi de mente dette var den beste løsningen for sitt barn. De var opptatt av barnets behov, og hva dermed som ville bli den beste omsorgsløsningen for barnet. Dette er helt i tråd med det Bungum (2005) betegner som barneorienterte begrunnelser for barneomsorg, og mine informanter har derfor i hovedsak denne formen for begrunnelser. Hva som er det beste for barnet varierer og kan forandre seg med tid. Hos informantene var kontaktstøtte ansett som den beste omsorgsløsningen i hvert fall frem til barnet ble 2 år, gjerne også lengre. Men det vektlegges også at deres barn skal ut i barnehage senere, da de mener dette er bra for ungen når den har blitt litt eldre.

Både «ahistoriske -» og «modernistiske modeller» kan gjenkjennes i datamaterialet (Bungum 2005). De ahistoriske i sammenheng med de morsorienterte begrunnelsene og barneorienterte begrunnelser. Ettersom hjemmet betraktes som barnets viktigste omsorgs- og sosialiseringarena i de første par-tre leveårene, og tilsvarende med mor som viktigste samhandlingspartner. Informantenes ideer om barneomsorg sammenfaller altså med den ahistoriske modellen for barn i 0 til 2/3-årsalderen. Men når barna blir eldre, et par/tre år gamle, mener mødrene at de må i barnehage, for da er det det beste alternativet for dem. Dette henger mer sammen med modernitetsmodellen, hvor barns deltakelse utenfor familien forstås som noe positivt.

4.2.1. Skepsis til tidlig barnehagestart

Ut ifra informantenes sitater kan man også se at det fantes en skepsis rundt det å sende barna i barnehagen «for tidlig», og at det også var delvis derfor de ble hjemme med dem: «Jeg har hørt at det er litt omdiskutert om hvor tidlig barn bør begynne i barnehagen». Noen trakk også frem en «frykt» for eventuelle negative konsekvenser som kan følge av tidlig barnehagestart. Stress og atferdsvansker ble blant annet nevnt som slike potensielle negative konsekvenser. Barnehagestart ble derfor utsatt også for å forhindre at barna skulle rammes av dette. Ei av kvinnene fortalte om at hun «... begynte å høre i media at mange unger blir sendt i barnehagen alt for tidlig og er ikke klar til det, og at de opplever det som stressende». Her trekkes det altså frem negative faktorer som kan inntreffe ved tidlig barnehagestart. I tillegg til media er også deres omgangskrets en kilde til denne skepsisen, noe som kommer frem gjennom informant 1s utsagn: «Jeg fikk høre mange tilbakemeldinger fra de som arbeider i barnehage. Jeg har venninner som arbeider i barnehage. Og de sier «ikke send ungene for tidlig i barnehage». Disse holdningene, og synet om at for tidlig barnehagestart er negativt deles også av ytterligere en av informantene:

«Jeg tror de kan oppleve enda større press og stress, både foreldrene og barna, og bli sendt i barnehage uten at mor kan språk. Det er ikke nødvendigvis slik at hun får mer følelse av at nå skal jeg integrere meg, nå skal jeg lære meg språk. Det er ikke sikkert det, for da blir hun jo presset til det. Det bør gå på egen vilje, det bør være motivasjon og ikke tvang.»

I dette sitatet forteller også informant 3 om at hun mener tidlig barnehagestart kan være stressfremkallende, dersom det skjer under press og på grunn av ytre påvirkning. Allerede her begynner jeg å oppfatte at informanten føler på et slags press utenifra, fra samfunnet rundt, om at barna bør begynne i barnehage tidligere, noe jeg vil komme mer tilbake til senere i analysen. Hun påpeker attpåtil at også mor kan rammes. Ikke bare kan tidlig barnehagestart være stressende for barnet, men det kan også være det for foreldre. En stresset far eller mor vil naturligvis påvirke barnet. En for tidlig barnehagestart som gjør foreldrene stresset, vil igjen føre til konsekvenser for barnet, og derfor være en utfordring for at barnet skal ha det best mulig. Foreldres stress kan hindre at «barnets beste» blir oppfylt, og siden dette er det viktigste for informantene, er det forståelig at de også ønsker å unngå dette stresset, både for egen – men også for barnas skyld.

Ut i fra disse sitatene om potensielle «farer» knyttet til tidlig barnehagestart og negative konsekvenser rundt det, tolker jeg at det her ligger en utrygghet i bunnen. Det kan nemlig virke som om innvandrerkvinnene er noe usikre på selve barnehageordningen. Bakenfor denne utryggheten og tvilen ligger mange kulturforskjeller. Og mye av årsaken til innvandrerkvinnenes usikkerhet kan derfor ligge i at det er ukjent for dem. De er selv ikke vant med barnehagestart så tidlig som i ettårsalderen. For gjennom intervjuene kom det nemlig frem at i innvandrernes hjemland er det ikke er vanlig at barn begynner i barnehagen før i 2-3 årsalderen. Fordommer oppstår gjerne når noe er ukjent for en (Quillian 1995). Når man ikke har kunnskap om eller kjennskap til for eksempel en person, et sted eller et fenomen, kan ofte holdningene til dette bli negative. Dette kan være med på å forklare innvandrerkvinnenes usikkerhet til tidlig barnehagestart, ettersom dette er en ukjent praksis for dem og noe de selv ikke er vant til, hverken personlig eller fra kulturen i hjemlandet. Når de i tillegg hører negative ting om å sende barna tidlig i barnehage, både fra media, venner og barnehageansatte, kan de lett bli påvirket av dette. En slags fordom eller skepsis mot tidlig barnehagestart, kan altså oppstå med bakgrunn i deres uvisshet om det og dets konsekvenser.

I tillegg er det viktig å se dette i sammenheng med informantenes bakgrunnskunnskap og erfaring. De er vant med senere barnehagestart, og de mener at dette fungerer. Slik informant 3 sa det: «... De har aldri gått i barnehage. Men de er jo kjempefine folk alle tre. De er ledere, alle tre. De er sosiale, de er morsomme, de har bra jobber, de har familie. Det ble ikke noe skade av at de ikke gikk i barnehage». Deres erfaringer og kunnskap tilsier at det å starte senere, eller til og med ikke gå i barnehage, er greit, at det fungerer, og at det ikke har noen negativ effekt på barna, hverken når de er små, eller når de vokser opp og blir eldre. Det er ikke gitt at det er det som er vanlig i Norge som er det beste. Informantenes opplevelser tilsier at sen barnehagestart, og det å ikke gå i barnehage i det hele tatt, også er bra. Så hvorfor skal en endre på noe som fungerer? Dette kan også være med på å forklare informantenes skepsis til tidlig barnehagestart.

4.2.2. Videreføring av tradisjoner

Flere av mine informanter fortalte om sin egen barndom og snakket om barnehagen som en mindre sentral del av den. Ingen av informantene hadde selv startet i barnehage som ettåring, den yngste «barnehagedebutanten» var 2,5 år, og tre av informantene hadde ikke gått i barnehage i det hele tatt. Samtlige av informantene understrekte at barnehagestart for ettåringen ikke var vanlig i deres hjemland, men at de heller begynte i barnehagen når de var blitt litt eldre. Som f.eks. slik informant 1 beskriver det: «Egentlig ville jeg ikke ha henne i barnehagen så tidlig. [Som i 2-årsalderen] For i mitt land så bruker de ikke å sende barna i barnehage før de er tre år gammel.» Informantene var alle enige om at forholdene var vanskeligere i hjemlandet, og at velferdsgodene ikke var de samme. Til tross for dette var det altså vanligere i disse landene at foreldrene ble hjemme med barna, barna begynte senere i barnehagen og de ble hjemmeværende lengre enn det som er vanlig her i Norge.

«Der koster det kanskje tre-fire ganger så mye som her. Og der har de jo også små unger de sitter hjemme med, og de får ikke så mye i kontantstøtte. Men de velger likevel å bli hjemme med ungen.» Her forteller informanten om forholdene i hjemlandet kontra her i Norge. Lønnsnivået er mye lavere enn her i Norge, og barn- og baby-relaterte varer, f.eks. bleier som det her refereres til, blir derfor dyrere relativt sett, enn det er i Norge. Prisforskjellene gjelder også andre ting som klær, barnemat og lignende, ifølge informanten. Informanten presiserer også at velferdsordningene er langt ifra så gode og omfattende som de vi har i Norge. Utgangspunktet for å klare seg som hjemmeværende med små barn i innvandrernes hjemland er derfor dårligere, men likevel velger befolkningen der i større grad dette. Dette understreker deres opptatthet av barnets beste. De er altså villige til å være hjemmeværende, og gå inn i en vanskelig økonomisk periode, fordi de mener dette er det beste for barna.

Videre fortsetter informanten: «Og det har kanskje noe med tradisjonen der å gjøre, at ungen skal ikke i barnehage så tidlig, man må være trygg på mamma og pappa først». Her setter hun ord på det som samtlige informanter er inne på, nettopp dette med at det ikke er vanlig at barna begynner i barnehagen i ettårsalderen, men at de heller er hjemme med foreldrene lenger. Deres praksis og kultur er slik, det er en tradisjon for dem at barna er hjemme de første leveårene. På spørsmål om hun tror denne tradisjonen har preget henne også, svarer informanten kontant: «Ja, det tror jeg, absolutt!»

I et av foreldreparene var faren norsk, han var født i Norge, hadde norske foreldre og besteforeldre og hadde bodd i Norge hele sitt liv. Overraskende nok hadde heller ikke han

begynt i barnehage tidlig, han hadde faktisk ikke gått i barnehage i det hele tatt. Så også han var preget av tradisjonen med «sen barnehagestart», selv om han var fra Norge. Mye tyder derfor på at informantene mine og deres familier har noe til felles i det at de selv har begynt i barnehage mye senere enn «tilbudet tillater». De har alle den samme tradisjonen som bygger på at barn er hjemme med (spesielt) mor de første leveårene, og der barnehage ikke er vanlig før barna er kommet i 2-3årsalderen, eller ikke er brukelig i det hele tatt.

I tillegg til tradisjonen med sen barnehagestart har informantene mer til felles, for for dem er også hjemmetilværelsen en tradisjon. I de fleste av tilfellene var det mødre som ble hjemme mens fedrene arbeidet og forsørget familien. Ikke bare er sen barnehagestart for barna vanlig hos innvandrerfamilier, også hjemneværende mødre er altså et kjent fenomen for informantene. Flere av informantene fortalte om egen barndom og oppvekst, der mor var hjemme med barna, som for eksempel denne informanten uttrykte: «Før i tida var det ikke så vanlig å sende barna så tidlig i barnehage, flere var jo husmødre. Der jeg vokste opp med mamma som var husmor, hun var bare hjemme og passet sine og andres barn, hun jobbet som dagmamma».

Innvandrerkvinnene er vant med både sen barnehagestart og hjemneværende mødre, dette er som en tradisjon som de har med seg fra hjemlandet sitt. Denne tradisjonen preger informantene, og har nok påvirket deres valg, noe de også selv påpeker. Dette er derfor en tradisjon som videreføres, eller en tradisjon som reproduseres. Jeg velger derfor å diskutere dette i lys av klasseteori i de følgende avsnittene.

4.3. Klasse, press og muligheter

Sosial ulikhet finnes overalt i alle samfunn, men kommer til uttrykk i ulik grad. Ens sosiale, kulturelle og økonomiske bakgrunn er med på å prege ens meninger, valg og beslutninger gjennom hele livet. Materialet viser en interessant side ved dette, at ulik bakgrunn kan ha betydning for hvilke meninger og opplevelser en har. I dette delkapittelet vil jeg derfor diskutere hvordan «klassebakgrunn» påvirker informantene og deres holdninger og valg. Her vil utdanning bli benyttet som et uttrykk for klasse. Jeg velger her å ta i bruk en Bourdieu-inspirert form for klasseanalyse, med særlig fokus på kulturell kapital, målt gjennom utdanningslengde og -nivå, for å «posisjonere» de ulike informantene.

Et par av informantene har tatt universitetsutdanning her i Norge. De forteller om at mødrene var hjemmeværende, mens fars yrke er noe ukjent. Det som er sikkert er at ingen av foreldrene til disse informantene har tatt høyere utdanning. I så måte kan en påstå at de har brutt ut av sin tradisjonelle klasse, en type arbeiderklasse, ettersom de har tatt universitetsutdanning. Selv om disse to informantene har «klatret i hierarkiet», går de på en måte tilbake til sin tidligere posisjon, i vertfall for en periode, når de velger å være hjemmeværende. Om man ser dette i sammenheng med klasseteori kan man her også se at tradisjonen reproduseres, og da snakker jeg om tradisjonen med sen barnehagestart og hjemmeværende mødre. Tradisjonen om å være hjemmeværende føres fra en mor og videre til sin datter, som da har fått egne barn og selv er mor. Å være hjemmeværende og ikke være i jobb, anses som «lavere klasse». Denne videreføringen av hjemmetilværelse som tradisjon, kan derfor også anses som en reproduksjon av klasse, nærmere bestemt en reproduksjon av «lavere klasse». Klasse anses i dette perspektivet ikke som en gitt eller forhåndsbestemt struktur, men heller som noe som kontinuerlig reproduseres (Stefansen & Farstad 2008). Her vil altså en type underklasse reproduseres, i hvert fall for en periode, gjennom tradisjon og arvede omsorgspraksiser.

4.3.1. Normpress og skam

Også arbeidsmarkedet har betydning for om foreldre velger å motta kontantstøtte eller ei. Dersom muligheten for å arbeide er der, vil sannsynligheten for å velge kontantstøtte minke. Bakken og Myklebø påpekte i sin artikkel «nedgang i kontantstøttebruk» (2010) at etterspørselen på arbeidsmarkedet har vært høy, og at norske småbarnsmødre derfor har hatt et reelt valg om yrkesaktivitet. Dette kan være med på å forklare hvorfor færre etnisk norske velger å motta kontantstøtte, og dermed også til dels hvorfor innvandrerne er såpass overrepresenterte. For etterspørselen etter innvandrere på arbeidsmarkedet er ikke like stor. Mange studier har vist at det er vanskeligere for mennesker med annen landbakgrunn, etnisitet eller hudfarge å få seg arbeid (f.eks. Løw Hansen 2012). For innvandrerne er det vanskeligere å få jobbintervju, særlig hvis de har et utenlandsk, ukjent eller spesielt navn. Dersom de ikke har eller får seg jobb, og «må» være hjemmeværende uansett, er naturlig nok kontantstøtten mer aktuell for dem. «Ufrivillige kontantstøttlemottakere» er en betegnelse som brukes om foreldre som mottar kontantstøtte fordi de ikke fikk den barnehageplassen de ønsket. Jeg vil imidlertid argumentere for at begrepet «ufrivillig kontantstøttlemottaker» også bør gjelde for de som mottar kontantstøtte fordi de ikke fikk seg arbeid, til tross for at de ønsket og søkte etter dette. Nettopp fordi også denne gruppen mottar kontantstøtte på grunn av en slags tvang. De ønsket det ikke, og de valgte det ikke selv, men endte opp med det på grunn av at de ikke hadde noe alternativ.

Selv om ingen av mine informanter var i denne situasjonen, velger jeg likevel å ta en diskusjon rundt dette. For også her kommer tendensen av klassepåvirkning til syne. Fordommer blant arbeidsgivere, blant de som utlyser stillinger og ansetter folk, er tydeligvis med på å påvirke deres valg. Siden navn og landbakgrunn ofte hindrer innvandrere i å få seg jobb tyder det på at de blir bortvalgt på grunn av sin sosiale status. Betydning av klasse kommer derfor også til syne ved sammenligning av nordmenn og etnisk norske, der innvandrerne da blir nedprioritert delvis på grunn av sosial rang.

Et annet funn påpeker også et slags «klassemessig» mellom kontantstøttlemottakere og andre. Dette kommer frem gjennom informantens beretninger om opplevelse av fordommer og negative holdninger. En informant snakket om at hun følte folk så ned på henne da hun valgte å være hjemmeværende. En annen uttrykte også at hun hadde følt på dette: «Tror noen ser på meg som «lat», orker ikke å arbeide». Hun frykter altså at andre mener hun velger å motta kontantstøtte fordi

hun ikke vil jobbe, fremfor at hun gjør det for å ta vare på barnet. Det kommer altså frem at informanten er «redd» for hva andre tenker, og at hun frykter at de får et dårlig inntrykk av henne.

Informant 4 har fått to barn ganske så tett, og derfor vært stort sett hjemmeværende de siste årene, ettersom at hun nesten ikke rakk seg tilbake i jobb fra forrige kontantstøtteperiode, før hun gikk ut i permisjon igjen. Hun opplever at hennes hjemmetilværelse blir sett negativt på: «... større fordommer på grunn av at jeg er hjemme». Informantenes følelse av å bli sett ned på, oppstår på grunn av meninger og holdninger ellers i samfunnet. Disse holdningene bekrefter teorien om at hjemmeværende og kontantstøttmottakere blir ansett som tilhørende i lave klasser, av samfunnet for øvrig. De sier selv at de blir sett ned på, og bokstavelig talt snakket negativt om, noe som vitner om at de blir møtt av nedverdiggende holdninger.

En av informantene fortalte at hun tror mange skammer seg for å velge kontantstøtte og være hjemmeværende, og derfor unngår det. «Tror noen føler skam ved å velge kontantstøtte». Her forteller informanten om andre som hun tror er «redde» for å motta kontantstøtte på grunn av de eventuelle konsekvensene og reaksjonene fra folk rundt. Informanten uttrykker at hun tror andre føler seg presset til ikke å velge kontantstøtte. At de føler et press på at de må være i jobb, og at barna derfor må i barnehagen, for hvis de ikke er i jobb, vil de bli sett ned på. I denne sammenhengen snakker informanten om foreldre generelt, uavhengig av etnisitet eller kultur.

Dette presset hun snakker om er veldig interessant – og kan også være en plausibel forklaring på hvorfor flere innvandrere enn etnisk norske faktisk velger kontantstøtte. For en mulig forklaring her kan være at innvandrerne kanskje ikke er like mye preget av dette normpresset, som informanten trekker frem. Siden de er oppvokst i et annet land og en annen kultur er det ikke sikkert de opplever eller oppfatter dette presset på samme måte? De er kanskje ikke like preget eller påvirket av dette presset med å «må» rett ut i arbeid igjen. Men at dette er noe etnisk norske føler mer på, ettersom de har vokst opp i det og er vant med denne kulturen. Innvandrerne vet kanskje heller ikke like mye om debatten rundt kontantstøtteordningen. Den første av informantene ankom Norge i 2007, mens de øvrige har kommet i løpet av de siste 3 – 6 årene. Siden de har kommet til Norge i de senere årene har de kanskje ikke fått med seg at kontantstøtten var mye omdiskutert ved innføringen for eksempel, eller at mange av partiene var (og er) imot ordningen, og at de derfor ikke er like kritiske til den. Uansett er mine informanter i alle fall stort sett positive til kontantstøtteordningen og de er glad for at den finnes.

I Thrine Lise E. Olsens artikkel (2005) påpekes det at «husmor» ikke er en ønskelig identitet (Olsen 2005: 101). Det i seg selv kan være forklarende for hvorfor det å være hjemmeværende

medfører skam, nettopp fordi dette gjerne knyttes opp mot det å være husmor. Men her trekkes også likestillingsperspektivet inn. Dette benyttes som en forklaring på hvorfor en husmorsidentitet ikke er ønskelig. I Norge har likestillingen stått sterkt i fokus, og kommet lang, men innvandrere kommer som regel fra mindre likestilte eller ikke-likestilte land, der forskjellene mellom kvinner og menn er betydeligere og mer merkbare enn i Norge. Likestilling trenger derfor ikke å være et like stort ideal i innvandrerkvinnenes hjemland som det er i Norge. Å strebe etter – og forsøke å oppnå likestilling er derfor kanskje ikke like naturlig for innvandrerkvinner? Dette kan i alle fall være en annen alternativ forklaring for hvorfor disse innvandrerkvinnene ikke føler like mye på presset fra samfunnet.

4.3.2. Utdanning og synet på kontantstøtte

Kontantstøtten var en ny og overraskende mulighet for flere av informantene. Ei av kvinnene valgte hjemmetilværelsen før hun visste at hun fikk kontantstøtte: «Da jeg fikk barna bestemte jeg meg med en gang at jeg blir hjemme med dem lenger enn «vanlig», uansett om jeg fikk kontantstøtte eller ikke». Informant 3 hadde altså bestemt seg for å bli hjemmeværende mer enn et år, allerede før hun ble klar over at hun da kunne motta kontantstøtte. Hun fortsetter:

«Og så hadde vi en diskusjon hjemme, om vi klarte det økonomisk, ja det blir sikkert t vi må kutte ned på ganske mye, men vi skal forsøke. Og så begynte vi å tenke på at vi kunne søke om kontantstøtte, vi var ikke helt sikre på om vi kunne få det. Vi hadde ikke søkt om barnehageplass og trodde at kontantstøtten kun var for dem som ble «nektet» barnehageplass, hvis du ikke «får plass». Men det var jo ikke det, så da vi fant ut at vi kunne få kontantstøtte da var det jo helt supert, for da kunne vi leve nesten som vi gjorde da jeg jobba»

Sitatet viser at informanten i utgangspunktet hadde misforstått kontantstøtteordningen, og at den derfor ble en positiv overraskelse for henne. Hun er derfor det som kalles passiv kontantstøttemottaker (Bakken & Myklebø 2010); hennes atferd blir ikke forandret, ettersom hun ville blitt hjemme uansett og kontantstøtten kom som en bonus. Informant 2 ble også overrasket over at ordningen fantes: «Når jeg fikk første ungen, og fikk høre om kontantstøtten ble jeg litt overrasket, jeg visste ikke om den. Jeg ville være hjemme, og da jeg hørte om den ble jeg helt sikkert».

Noe av årsaken til at innvandrerkvinnene ble så overrasket over denne ordningen, kan ha en sammenheng med at de ikke har slike velferdsordninger i hjemlandet, og om de så har det, er de langt ifra like omfattende eller «luksuriøse», noe informant 3 bekrefter: «De har ikke det

sånn. De som er hjemme i mammapermisjon får ikke penger ut ifra lønn, menn en standardisert sum, fast beløp». De har ikke kontantstøtte i hjemlandet, barnetrygden er lavere, og permisjonspengene avhenger ikke av lønnsnivå, men det gis «like lite» til alle.

Blant informantene mine var det stor enighet om at kontantstøtten var noe positivt og at ordningen burde bevares. Men det var likevel forskjell dem imellom, særlig når det kom til hvor fornøyd de var med beløpet. Den ene innvandrerkvinnas fortalte at hun var godt fornøyd med beløpet, hun syntes det var «passelig», for å være mer nøyaktig. 7500 kr utbetalt i måneden var altså tilstrekkelig for henne, og hun uttrykte på ingen måte at hun mente det var hverken for mye eller for lite: «Jeg synes ordningen er bra som den er ...», presiserte hun.

Det var flere som var relativt enig med henne i denne sammenhengen. Ei tobarnsmor uttrykte også tilfredshet med kontantstøttebeløpets størrelse. Hun sa blant annet at hun var veldig glad for at beløpet hadde økt. På spørsmål om hun mottok kontantstøtte da hun fikk sitt første barn svarte hun: «Ja, men det var ikke så mye da. Det er noe helt annet nå, nå hjelper det jo faktisk. Det er godt. Kan ikke sammenlignes med forrige gang ... Bra det er mere nå». Her kommer det frem hvor tydelig fornøyd hun er med endringen i loven om kontantstøtte og forhøyningen av beløpet. Hun var veldig glad for at beløpet ble høyere fra hun var hjemme med sin førstefødt, til hun fikk sitt andre barn og igjen mottok kontantstøtte. Forhøyelsen hjalp mye, og det gjorde ting enklere for henne ettersom det ble mer romslig økonomisk. Nå trengte de ikke «stresse så mye med pengene» som de gjorde forrige gang, fortalte hun. Hun var derfor godt fornøyd med hvor mye hun fikk utbetalt i kontantstøtte denne gangen, og syntes ikke at det behøvde å være mer. En tredje informant fortalte at hun bestemte seg for å være hjemme med barnet før hun visste at hun kunne motta kontantstøtte, og at hun derfor ble veldig positivt overrasket da hun fant ut av det. De 7500 kronene hun fikk utbetalt hver måned ble derfor ansett som en bonus, en relativt stor en. Hun klagde derfor ikke på kontantstøtteordningen eller størrelsen på beløpet.

Men ikke alle var like tilfreds med størrelsen på beløpet som de får utbetalt i kontantstøtte. «hvis man har lyst til å tenke på ungenes beste, så syns jeg det bør være litt større beløp, litt høyere». Med dette uttrykte informanten at hun mente kontantstøtten burde forhøyes slik at flere ville tenke på barnets beste, og dermed velge å bli hjemme med barna lenger og heller motta kontantstøtte. Om spriket mellom kontantstøttebeløpet og månedslønna ikke hadde vært så stort, så mente hun altså at flere ville blitt hjemme lenger enn det de vanligvis er i dag, og at det ikke hadde hastet like mye for dem å sende barna i barnehagen og selv komme seg tilbake i jobb. I dette ligger en formening om at foreldre velger bort å være lengre hjemme med barna, på grunn av at kontantstøttebeløpet er for lavt. Informant 3 er også enig i at beløpet burde vært

høyere: «Det er litt lite penger å få», sier hun. På spørsmål om hva hun mener om kontantstøttens fremtid svarer hun: «Jeg synes kontantstøtten bør bevares. Det er en god mulighet til å være hjemme med barna. Men for å få til det fulltid, må beløpet opp. 10-12 tusen kanskje». Denne informant jobber en del i tillegg til å motta kontantstøtte, og sier derfor at hun greier seg fint økonomisk. Men dette utsagnet bekrefter at hun egentlig ikke er fornøyd med beløpets størrelse, og at det burde vært høyere for at det skal kunne være en reell valgfrihet, for at en skal kunne velge kontantstøtte istedenfor jobb, slik det var ment ved innføringen. Hun presiserer at «Vi takker for det vi har, det er bedre enn ingenting», men skulle altså helst sett at beløpet hadde vært noen tusenlapper større.

Mens noen mener at kontantstøtten er tilstrekkelig, er altså andre sterkt uenige i dette. Innvandrerkvinnenes ulike holdninger til kontantstøtte-beløpet tolker jeg at har en sammenheng med deres posisjon i klassesystemet. Her mener jeg altså at innvandrernes økonomiske klasse og situasjon kan være med på å forklare holdningene deres. For det viste seg å være et «mønster» i meningene deres knyttet til beløpets størrelse. De to av informantene som var kritisk til kontantstøttens størrelse, var de to av informantene med universitetsutdanning. Mens de av informantene som ikke hadde tatt høyere utdanning, men som for eksempel var fagarbeidere, virket på sin side fornøyd med hvor mye de fikk utbetalt i kontantstøtte. Jeg vil derfor hevde at informantenes økonomiske klasse kan påvirke deres holdninger, nærmere bestemt deres holdninger til kontantstøttebeløpet. Begrunnelsen for dette er at jo høyere økonomisk klasse en er i, innebærer jo høyere lønn man har, desto større blir differansen mellom kontantstøttebeløpet og hva de ville fått utbetalt dersom de hadde gått tilbake til jobb i stedet. Differansen avhenger av hvor mye en tjener, og vil derfor øke i takt med høyere inntekt. Forandringene blir derfor størst for de som tjener mest, og dette henger nok sammen med deres misnøye. Ettersom de er vant med å tjene mye, og derfor får mye mindre utbetalt ved kontantstøtte, er det naturlig at de «savner» å ha mer å rutte med, og at de derfor etterspør et høyere kontantstøttebeløp. Det er ofte slik at med høy inntekt følger også høy gjeld. Når en tjener mye, blir forbruket lett deretter, og kostnadsnivået og utgiftene er derfor gjerne høyere når en har høy inntekt. Enkelte kostnader er kanskje unødvendig, eller unødvendig høye, fordi en har vent seg til at en kan ha et høyt forbruk. Så disse går det kanskje an å nedjustere om en velger kontantstøtte og hjemmetilværelse. Men utgifter som nedbetaling på lån for eksempel, er de samme uansett, og de med høy inntekt vil derfor gjerne ha større utgiftspost. Dette kan også være med på å forklare hvorfor de med høyere inntekt ikke er like tilfreds med kontantstøttebeløpets størrelse.

Et annet aspekt som ville vært spennende og diskutert i denne sammenhengen er fedrenes utdanning og inntekt. For hvor godt man klarer seg som hjemmeværende med et lite barn avhenger naturligvis også av hvor mye faren kan «spytte i». Dette kan jeg dessverre ikke gå så mye inn på ettersom dette ikke ble kartlagt i alle intervjuene, for dette var ikke noe jeg eksplisitt stilte spørsmål ved. Likevel gjorde jeg også her et funn. For hos en av informantene som var kritisk til kontantstøttebeløpet hadde også far akademisk utdanning. Mens i to av tilfellene hvor informantene var godt fornøyd var også faren i familien fagarbeider, uten høyere utdanning. Et annet mønster, som for øvrig ikke har noe med klasse å gjøre men som likevel er meget interessant, er at i de familiene som er mest fornøyde med kontantstøtten og dens størrelse, har far en jobb hvor det er «lett å arbeide ekstra». Gjerne en jobb hvor han kan «ta med seg kontoret hjem», eller en jobb der arbeidstiden varierer, og en enkelt kan ta på seg ekstra arbeid for eksempel på kveld eller helg. At en har mulighet til å jobbe mer, dersom en ønsker det, gjør også at en har mulighet til å tjene mer. Dette kan forklare hvorfor familier med en far i slike yrker, gjerne er mer fornøyde med situasjonen.

Ei universitetsutdannet innvandrerkvinnne nevnte også at hun mente kontantstøtteordningen også burde vært inntekts- eller behovsprøvd: «Kanskje det beste ville vært å tilpasse den etter familien, at det kanskje burde vært noen kriterier eller noe sånt, at de fyller ut med inntekt osv. for det gjør man jo på mange andre ting, for eksempel skatten. Hvorfor kan ikke kontantstøtten tilpasses din inntekt?». I et tilfelle der størrelsen på kontantstøttebeløpet skulle ha blitt avgjort ut ifra inntekt, ville høyt utdannede mest sannsynlig fått mer enn de gjør i dag. Og denne etterspørselen er derfor også et tegn på at informanten er misfornøyd med dagens beløp, og at hun kunne tenkt seg at kontantstøtten hadde økt.

4.3.3. «Lavere klasse» gir også valgmuligheter

Det å velge kontantstøtte fremfor arbeid medfører i de aller fleste tilfellene at den økonomiske situasjonen forverres. Å velge kontantstøtte betyr som oftest også at mor er hjemmeværende. Som jeg har vært inne på tidligere blir hjemmeværende kontantstøttemottakere gjerne ansett som tilhørende i de «lavere klasser». Denne tilværelsen medfører en vanskelig økonomisk situasjon, og kan derfor være et uttrykk for klassens begrensninger, som Skeggs (1997) kaller det. Å motta kontantstøtte og være hjemmeværende fører til «lavere klasse» og dårlig økonomi. Klassens begrensninger i dette tilfellet blir derfor i form av økonomiske begrensninger. Men av datamaterialet kom det også frem at «lavere klasse» også kan gi muligheter, noe som vil bli videre diskutert senere i denne underkategorien.

Tidligere viste jeg en utrekning av hvordan en økonomisk situasjon vil være dersom en er hjemmeværende og mottar kontantstøtte, sammenlignet med hvordan den vil være dersom en jobber og har barna i barnehage. Som eksempelet viser vil en gjennomsnittlig kvinne i Norge sitte igjen med mye mindre penger i måneden, dersom hun velger å være hjemmeværende og motta kontantstøtte, enn det hun ville gjort hvis hun hadde valgt arbeid og barnehageplass. Distansen mellom beløpene er betydelig vil jeg si, ettersom kontantstøtten ligger på 7500 kr i måneden, mens en gjennomsnittlig inntekt, fratrukket diverse utgifter som skatt og barnehageplass, havner på 22 000 kr i måneden.

Gjennomsnittlig månedlig utbetaling for en innvandrer som er renholder havnet på 18000 kr, etter at skatt og barnehageutgifter ble trukket ifra. Nevnes må også at kvinner tjener mindre enn menn, og at innvandrerkvinner gjerne har lavere stillingsandeler (Strabac & Valenta 2015). Noe eksakt tall fikk jeg ikke tilgang til, men lønna til en innvandrerkvinn i renholdsbransjen vil derfor bli betydelig lavere enn 18000 kr. Differansen mellom det hun vil få utbetalt fra arbeid, kontra kontantstøtte blir derfor ikke like stor.

Innvandrerkvinner har ofte lavere lønn og en kan derfor lett tenke at det av den grunn vil være mer naturlig og sannsynlig for dem å velge kontantstøtten. Forskjellen mellom hva de får utbetalt dersom de jobber eller mottar kontantstøtte vil ikke bli like stor for denne gruppen. Dette kan belyses i et klasseperspektiv. Ens klasse er med på å påvirke og legge føringer for ens liv. Ofte fokuseres det på utfordringene ved å være av «lavere klasse», og hvor problematisk klasseforskjellene er, spesielt for dem. Selv om klasse kan innebære ulike begrensninger, kan det også medføre muligheter (Skeggs 2004: 152). Dette gjelder ikke bare de høytstående, men også de som tilhører den «lavere delen av klassesjiktet». Ved å ta i bruk

dette perspektivet vil jeg diskutere hvordan det å tilhøre «lavere klasse» også kan gi muligheter.

Lavere lønn henger sammen med lavere utdanningsnivå. Innvandrerkvinner har ofte både lavere utdanningsnivå og lavere lønn enn befolkningen for øvrig (Strabac & Valenta 2015). Innvandrerkvinner velger oftere hjemmetilværelse og kontantstøttebruk, det er «enklere» for dem å velge dette. Med utgangspunkt i dette kan en her hevde at «lavere klasse» også kan gi muligheter. I lys av dette kan en påstå at klasse påvirker ens alternativer, og at «lavere klasse» her er med på å gi større valgfrihet innen omsorgsveier. Innvandrere har ofte yrke som fagarbeidere eller lignende, og disse oppfattes derfor gjerne som en gruppe i det lavere klassesjiktet. For innvandrere som for resten av den norske befolkningen, er det slik at kvinnene tjener i gjennomsnitt mindre enn det menn gjør. Innvandrerkvinnene har også gjerne lavere prosentandeler i stillingene (Strabac & Valenta 2015). Deres inntekt er dermed ikke av det høyeste slaget. Det kan være både utfordrende og begrensende i mange sammenhenger, men jeg vil også kunne påstå at det gir muligheter. Differansen mellom deres inntekt og kontantstøtte blir ikke like stor, og det er derfor både mer naturlig og sannsynlig for dem å velge det. Men det er også enklere for dem å velge slik. Her ser jeg derfor klasse som en mulighet, eller noe som gir muligheter, i dette tilfelle mulighet for valg av omsorgspraksiser. Flere valgmuligheter kan videre føre til fleksibilitet og variasjon, noe jeg kommer nærmere inn på i det følgende delkapitlet.

4.4. Fleksibilitet og variasjon

De fleste kontantstøttemottakere oppgir at det er mor, far, andre slektninger eller en kombinasjon av disse som passer barnet i kontantstøtteperioden (Bakken & Myklebø 2010). Få familier har dagmamma eller benytter seg av andre «eksterne» personer. Den vanligste praksisen familiene benytter seg av er at det er mor alene som er hjemme med barnet på dagtid. Som nevnt tidligere er det mer enn åtte av ti mødre som passer barnet på dagtid, kontra tre av ti fedre som er hjemme på dagtid.

Denne statistikken var relativt gjenkjennbar hos mine informanter. Alle innvandrerkvinnene jeg intervjuet var selv hjemme med barnet, så i fem av fem tilfeller var det altså mor som passet barnet på dagtid. Men selv om en er hjemmевærende med barnet på dagtid, så betyr jo ikke det at en ikke kan være i arbeid. En av informantene mine, informant 1, arbeidet nemlig en del i tillegg til at hun mottok kontantstøtte. I denne familien var mor helsefagarbeider, mens far hadde flere deltidsjobber som sjåfør av ulike slag. Dette betydde at arbeidstiden hans varierte veldig. Det hendte at han var hjemme på dagtid, av og til noen timer midt på dagen, og en sjelden gang var han hjemme hele formiddagen. Men som oftest arbeidet far på dagtid, mens mor var hjemme med barnet. Ettersom mor var helsefagarbeider, et yrke med turnus og som også har variabel arbeidstid, valgte hun å arbeide innimellom. Når far ikke jobbet kunne hun ta på seg vakter, for eksempel på kveld og helg. Dette var ikke noe fast, men enkeltvakter som hun kunne velge og vrake i, slik det passet henne. Dette var noe informanten var veldig fornøyd med. Det ga henne variasjon i hverdagen, og hun «kom seg litt ut», slik hun beskrev det. Denne fleksibiliteten ble også satt stor pris på hos en annen informant. Informant 5 valgte også å benytte muligheten til å arbeide litt i helger, ved at hun tok på seg enkelte vaskejobber og oppdrag. Det ga henne mulighet til å være mye sammen med barnet, men samtidig også jobbe litt innimellom.

Fleksibiliteten var også en viktig faktor for informant 2, for hun valgte nemlig å studere i tillegg til å være hjemmевærende med barnet og motta kontantstøtte. Hun kunne lese mye på kveldstid når mannen var hjemme, og etter at barnet hadde lagt seg. Noen ganger kunne hun til og med ta med seg barnet på skolen, på forelesning eller lignende. Kontantstøtten ga henne mulighet til å videreutdanne seg uten å måtte ta «ekstra permisjon» fra arbeidet, siden hun ønsket å være hjemme uansett. For informant 4 betydde kontantstøttebruk og hjemmetilværelse med et barn i 1-årsalderen at hun også kunne følge opp hennes eldre barn i større grad. Hun hadde et barn som nylig hadde begynt i barnehage, og et barn som gikk nettopp hadde startet på skolen. Det

at hun kunne være hjemme og motta kontantstøtte var det beste for låringen, men også for hans eldre søsken. Moren hadde da mulighet til å følge opp de to eldste barna mer i forbindelse med barnehage- og skolestart

Hos informant 3 kunne en også kjenne igjen takknemligheten over fleksibiliteten som fulgte med det å være hjemmeværende. For henne gjaldt det fleksibilitet til å kunne ta førerkortet. Hun fortalte at hun hadde tenkt å ta førerkortet for bil i flere år nå, men at hun ikke hadde gjort det ennå, og nå hastet det før ungene ble større og trengte å kjøres hit og dit. På kjøreskolen var det kun mulig med kjøretimer på dagtid. Men som hjemmeværende kontantstøttmottaker var dette ikke et hinder. Far hadde variabel arbeidstid, og kjøretimene ble derfor satt til dager da han for eksempel begynte senere på dagen, eller var ferdig tidlig. Med en «8 til 16 jobb» hadde det blitt mye mer utfordrende å ta førerkortet, dersom hun skulle gjort det mens hun var i arbeid. Men med fleksibiliteten som en hjemmetilværelse som kontantstøttebruker gav, hadde hun gode muligheter til å endelig få gjennomført dette.

Kontantstøttehverdagen gir altså dens mottakere en fleksibilitet. Denne fleksibiliteten vektlegges og hylles av alle mine informanter. Kontantstøttebruk og en hjemmeværende hverdag fører til at mottakerne får flere mulighet, større valgfrihet og derfor også større handlingsrom. De får flere muligheter og kan gjøre ting de ikke hadde hatt anledning til på samme måte, om de hadde vært i jobb.

4.5. «Lever i en egen boble»

Gjennom intervjuene var det to av informantene som beskrev sin tilværelse som å «leve i en boble». Utsagnene kom frem på spørsmål om utfordringer ved å være hjemmeværende og om hvordan de ville beskrive sin sosiale situasjon. Informant 2 sa for eksempel: «... Man blir påvirket ved at man blir i sin egen boble, du tenker bleier, mat, soving». Denne «boblen» som hun beskriver er altså en slags «baby-boble» som hun er inne i, der alt fokus er på barn og barnrelaterte ting. Hun utdyper dette selv:

«For min del så føler jeg at jeg er veldig på «barnenivå», det er ikke sånn at jeg ikke kan snakke med voksne folk, men det blir veldig mye snakk om barn, bleier, mat og alt sånn når jeg snakker med voksne. Omgås du voksne ofte på for eksempel jobb så forsvinner jo det temaet etter hvert for det blir jo ikke aktuelt å spørre, men når jeg treffer folk så er jo det første de spør om «hvordan spiser de? Går de? Ler de? Snakker de?» og det er jo naturlig for de ser dem så sjelden.»

Her forklarer informanten hvordan barna tar hovedfokus, hvordan de lett blir samtaleemne og det første og stort sett eneste hun snakker med andre om. Denne «bobla» som de lever i skyldes nok at det stort sett er barn livet deres dreier seg om på tidspunktet, og at det dreier seg om det dagen lang, uten særlig avveksling. Flere av informantene føler på mangelen på sosialt samvær: «Selvfølgelig hadde det vært gøy å komme seg mer ut, og vært sosial hele tiden, sånn som det var før.» Informant 4 uttrykker her et savn etter det å være mer sammen med venner, slik hun var tidligere.

Som informant 3 uttrykte selv, og som jeg viste tidligere, mener hun selv at det er naturlig at barna tar alt fokus og blir samtaleemne når hun er sammen med voksne, nettopp fordi hun treffer andre voksne så sjelden. Og hun mener at dette ikke ville blitt tilfellet hvis hun hadde omgås voksne oftere, for eksempel hvis hun hadde truffet kolleger hver dag. Informant 1 kommer også med et interessant utsagn tilknyttet dette: «Føler ikke jeg må jobbe for å tjene penger, men mer at jeg trenger selskap. Men jeg jobber så mye som mulig». Hun jobber ikke altså bare for pengenes skyld, men også fordi hun trenger å sosialisere seg og å være ute blant folk.

Selv om flere påpeker at det å være hjemmeværende med et lite barn medfører mindre sosialisering for deres egen del, fastslår informant 3 at hun likevel er fornøyd med sin tilværelse slik den er: «Akkurat nå så kan jeg ikke si at jeg savner å være sosial, jeg tror jeg gir så mye energi til ungene, så jeg har ikke energi til å tenke at nå skulle jeg vært på fest eller noe sånt». Informanten påpeker her at hun ikke savner det å være sosial, eller at hun ikke har overskudd

til å tenke over at hun savner dette. Her tyder det på at morsidentiteten slår inn (Olsen 2005), og vi er tilbake til opptattheten av barnets beste. Rollen som mor er viktigere for informanten, enn hennes rolle som venninne, og hun velger derfor å tilbringe mest mulig tid sammen med barna fremfor å være sosial selv. Selv om savnet etter å være sosial ikke er tilstede eller merkbart for informant 3, sier hun at hun har godt av å gjøre andre ting: «Og så har jeg jo kjøreskolen, der jeg kommer meg ut litt. Så man bør ha sånne ting som man holder på med i mellomtida.»

Informant 4 ble tidligere sitert på at hun savnet sitt sosiale liv, men også hun uttrykker senere i intervjuet at hun likevel er fornøyd med sin nåværende tilværelse: «Men nå har jeg blitt mamma, og lever livet annerledes». Mye har forandret seg, deriblant deres sosialisering og tid til venner, men de er likevel tilfreds med endringen, og mener barna betyr mer, de setter barnas beste foran seg selv og sitt behag. Dette er også informant 1 enig i. For henne er jobb en fin avveksling, men «Blir det for mye jobb savner jeg å være hjemme, og ha alt ordnet og vasket. Og ha mer tid med barna». Igjen er vi tilbake til innvandrerkvinnenes opptatthet av deres tid til – og omsorg for barna. De savner av og til arbeid, venner og andre ting, men er likevel glad de valgte som de gjorde, fordi det er det beste for barna, og det er det som er viktigst for dem.

4.6. Kontantstøtte og integrering

Tidligere teori og forskning har vært betydelig preget av kontantstøttens negative effekt på innvandreres integrering. Det har tidligere vært et stort fokus på at mottakelse av kontantstøtte er uheldig, spesielt for innvandrerne. Dette fordi kontantstøttebruk som oftest medfører en hjemmeværende tilstand for dens mottakere. Det er altså ikke kontantstøtten i seg selv som er problematisk for innvandrere, men det at de blir hjemmeværende fremfor å være ute i arbeidslivet. En arbeidsplass er en viktig arena for innvandrere og deres integrering. Her kan de omgås forskjellige mennesker, lære om norsk kultur, sosialiseres og få praktisert språktrening. Dette vil de da i stor grad gå glipp av dersom de blir hjemme med barna, og kontantstøtteordningen kan derfor være utfordrende for innvandreres integrering i samfunnet.

Ettersom fokuset på dette har vært såpass stort, og ettersom debatten rundt kontantstøtteordningen og dens negative effekt på innvandrernes integrering har vært såpass omfattende, hadde jeg en viss forventning og formening om at dette kom til å bli et av de viktigste temaene som ville bli tatt opp i denne masteroppgaven. Det var derfor noe overraskende at dette ikke kom opp som tema i det hele tatt i noen av intervjuene. Informantene fikk for eksempel spørsmål om hva som var utfordrende med å være hjemmeværende kontantstøttemottaker, og om det fantes noen ulemper ved dette. Men det var ingen som nevnte noe om at kontantstøtten hadde en negativ påvirkning på integrering. Gjennom de åpne spørsmålene fikk de altså muligheten til å trekke frem integrering som utfordring hvis de ønsket det, men det var det derimot ingen som gjorde. Selv om mine informanter ikke kom inn på integreringsdiskusjonen, kan jeg likevel hente noe ut fra dette. For det at informantene ikke sa noe om kontantstøttens påvirkning på integrering, kan i seg selv være et funn. For det forteller meg at innvandrerkvinnene jeg intervjuet ikke var opptatt av dette, og at de ikke anså kontantstøtten som et stort hinder for deres integrering. Til tross for et voldsomt fokus på nettopp kontantstøtteordningens negative effekt på innvandreres integrering, både i media og i tidligere teori og forskning, er dette altså ikke noe som innvandrerne selv opplever eller synes er et stort problem.

At integrering ikke ble nevnt som en av utfordringene for kontantstøttemottakerne skyldes kanskje at enkelte av informantene hadde bodd her en del år før de fikk barn, og at de allerede var godt etablert i arbeidsliv og sosiale sammenhenger før de gikk inn i rollen som hjemmeværende. En integreringsdiskusjon hadde kanskje vært mer aktuell og sannsynlig dersom informantene var innvandrere som var «ferskere» i Norge, dersom de nettopp hadde

kommet hit. Men av ulike årsaker var disse nyankomne innvandrerne vanskelig å få tak i, noe jeg kommer inn på i de følgende avsnittene.

Som sagt så var de fleste av informantene mine innvandrere som hadde bodd i Norge noen år allerede. Jeg lyktes ikke med å få tak i nyankomne innvandrere som mottok eller hadde mottatt kontantstøtte. Dette kan delvis skyldes endringene i kontantstøttelovverket som kom sommeren 2017. Fra 01.07.2017 må man nemlig ha 5 års medlemskap i folketrygden, i tillegg til de opprinnelige kriteriene, for å kunne motta kontantstøtte. Kravene har altså blitt skjerpet, og det skal nå mer til for å kunne motta denne stønaden enn tidligere. Endringen i lovverket rundt kontantstøtteordningen gjør at den nå er mindre aktuell for nyankomne innvandrere, spesielt for innvandrere som kommer fra utenfor EØS-områdene. Det ble derfor vanskeligere for meg å finne innvandrere som var kontantstøttemottakere og som nylig hadde kommet til Norge.

Da regelendringen inntraff var det i den blå-blå regjeringens fjerde år med makta. En regjering bestående statsråder fra partiene Høyre og Fremskrittspartiet, med parlamentarisk støtte fra Venstre og Kristelig Folkeparti. Tradisjonelt har det vært nettopp høyresiden i norsk politikk som har arbeidet for å både innføre – og å beholde kontantstøtteordningen. Slik sett er det da noe overraskende at det er nettopp en høyreside-regjering som innfører denne endringen i lovverket, når det er en endring som skjerper ordningen og reduserer antallet aktuelle mottakere. På en annen side har den blå-blå regjeringen, med daværende innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug i spissen, ført en streng innvandringspolitikk, noe som kan være en del av årsaken til at kravene for å motta kontantstøtte innskjerpes, nettopp fordi det i hovedsak er utenlandske borgere som blir berørt av endringene, og i særlig grad innvandrere fra utenfor EØS.

For regelendringen innebærer altså at man må ha 5 års medlemskap i folketrygden for å kunne motta kontantstøtte. For de som er født og oppvokst i Norge utgjør dette ingen forskjell, ettersom man som hovedregel er medlem i folketrygden når man er bosatt i Norge (i 12 måneder i strekk) (Nav 2018 a). Men for innvandrere er det mindre sannsynlig at de har 5 år medlemskap i folketrygden. Innvandrere får imidlertid medregnet trygdeperioder fra EØS-land. Hva som kvalifiserer til trygdeperioder varierer fra land til land. Det kan for eksempel være bosted, arbeidsperioder eller begge deler (NAV 2018 a). Men for innvandrere som kommer fra land utenfor EØS (og eventuelt andre uten medlemskap) betyr lovendringen at de må rekke å opptjene langvarig nok medlemskap i folketrygden før de får tilbud om å motta kontantstøtte, og at de derfor gjerne må bo her eller arbeide i 5 år for å kunne benytte seg av denne stønaden.

Endringen i kontantstøtteloven innebærer altså at både mor og far må ha fem års medlemskap i folketrygden for å kunne motta kontantstøtte, dersom barnet bor sammen med begge foreldrene. Endringen kan derfor også bidra til mer likestilling mellom kvinner og menn. For å ha mulighet til å få tildelt kontantstøtte må både mor og far til barnet ha til sammen fem år i trygdeperioder. I enkelte land er det kun ved arbeid at en får godkjent trygdeperiode, og det betyr derfor at innvandrere derfra må ha jobbet i minst 5 år, for å kunne motta kontantstøtte når de kommer til Norge. I slike tilfeller vil regelendringen om ikke den vil bidra til, så vil den vertfall oppfordre til likestilling mellom far og mor, og mellom menn og kvinner, ettersom begge må ha vært ute i arbeidslivet. Ikke nok med at regelendringen kan styrke likestillingen mellom kvinner og menn, den kan også være med å styrke arbeidets posisjon og viktighet, noe jeg vil komme mer inn på i det følgende avsnittet.

Arbeidslinja i norsk politikk innebærer at rettigheter baseres på arbeidsdeltakelse (Bungum, Forseth & Kvande 2015: 277). Arbeidslinja ble på mange måter motarbeidet og utfordret i politikken i 1990-årene, og kontantstøtten var en av konsekvensene og en ordning som gikk imot arbeidslinja og dens politikk. Men regelendringen i kontantstøtteloven som tredde i kraft 1. Juli 2017 er derimot et tiltak som nå er med på å styrke arbeidslinja. Endringen medfører at innvandrere må ha 5 års opptjente trygdeperioder for å kunne motta kontantstøtte. Bosatte og arbeidende i Norge eller på norsk kontinentalsokkel, norske skip, eller innen norsk statstjeneste er pliktige medlemmer. Å være bosatt i EØS-land kan føre til opptjente trygdeperioder, av og til kreves det også at man er arbeidende, men dette varierer fra land til land. Det som er sikkert i denne sammenhengen er at arbeid øker sjansene for å få regnet trygdeperiodene, og sannsynligheten for å kunne motta kontantstøtte vil derfor også bli større. I så måte styrkes derfor arbeidslinja, ettersom kontantstøtteordningen nå kun er en rettighet dersom man har opptjent trygdeperioder, gjennom for eksempel arbeid.

Endringen i kontantstøtteloven gjør at det lønner seg å arbeide når en kommer til Norge. Det lønner seg fordi en da vil opparbeide seg trygdeperioder. Ettersom prinsippet om at arbeid lønner seg, og prinsippet om at en må jobbe for å skaffe seg rettigheter, opprettholdes og videreføres i denne regelendringen, så er den på mange måter med på å styrke arbeidslinja i norsk politikk. I tillegg kan dette bidra til å bedre integreringen av innvandrere. Arbeidsplassen er en viktig integreringsarena for innvandrere. Dette fordi de kan lære mye på arbeidsplassen, for eksempel språk, om landet Norge, om kultur, om samfunnet rundt, og så videre. På arbeidsplassen kan innvandrerne også sosialiseres, bli kjent med mange nye mennesker og danne seg et nettverk. Å være i arbeid kan altså på mange måter bidra til at innvandrere

integreres. Når arbeidets posisjon styrkes, og når viktigheten av arbeid forsterkes er det mer sannsynlig at innvandrerne kommer seg ut i jobb. Regelendringen bidrar til at det lønner seg å arbeide, da vil kanskje flere innvandrere gjøre nettopp det, og de kan derfor oppnå en mer vellykket integrering også.

De fire hovedkategoriene er nå gjennomgått, analysert og diskutert. «Barnets beste» presenteres informantenes begrunnelser for valg av kontantstøtte. Barneorienterte begrunnelser er her sentrale, de velger hjemmetilværelse med kontantstøttebruk fordi de mener det er den beste omsorgsløsningen for barnet. Sen barnehagestart og hjemmeværende mødre er en tradisjon for informantene, og dette ses derfor i sammenheng med klasseanalyse og -teori, der arv av tradisjon ses på som en reproduksjon av «lavere klasse». «Lavere klasse» kan også medføre fordeler, for eksempel flere aktuelle alternative omsorgspraksiser, det gir altså større valgfrihet. Valgfrihet er også sentralt innenfor delkapitlet «fleksibilitet og variasjon» hvor kontantstøttebrukens muligheter til også å gjøre andre ting, som å studere, følge opp eldre barn og ta kjøretimer, prises og hylles av informantene. Men tilværelsen som hjemmeværende kontantstøttemottaker kan også av og til føles som å «leve i en boble», der barn er eneste fokus og savnet etter sosialt samvær med f.eks. venner kommer frem. Til tross for enkelte utfordringer og problematiske sider, er informantene i hovedsak optimistiske til kontantstøtteordningen. Innvandrerkvinner har en positiv opplevelse av kontantstøtten, de er fornøyde med at de valgte å motta den, og ville gjort det samme igjen. Kontantstøtten blir her ansett som strukturelle forhold som legger føringer på, men aller viktigst gir muligheter for aktørene, nemlig kontantstøttemottakerne.

5. Avslutning

I dette avsluttende kapittelet vil jeg oppsummere denne masterstudiens viktigste funn og diskusjoner. Oppgaven har tatt utgangspunkt i problemstillingen: «Hvordan opplever innvandrerkvinner kontantstøtteordningen og hvorfor velger de den?». For å undersøke dette intervjuet jeg fem innvandrerkvinner, med ulikt opphav og ulik bakgrunn. Den tidligere forskningen på kontantstøtteordningen har hatt lite fokus på innvandrernes mening om den. På grunn av begrenset tilgang på eksisterende forskning, valgte jeg en åpen tilnærming for å favne så bredt som mulig. Datamaterialet ble omfattende og inneholdt mange interessante funn og mønstre. Det viktigste er blitt analysert og diskutert i analysedelen, og jeg vil nå oppsummere hovedtemaene.

Kategorien «barnets beste» utgjør et godt svar på hvorfor innvandrerkvinnene velger å motta kontantstøtte. Her analyseres og diskuteres innvandrerkvinnenes begrunnelser for deres valg. Blant informantene var det bred enighet om at deres omsorg for barna var avgjørende for at de valgte å bli hjemmeværende kontantstøttemottakere. Sett i lys av tidligere teori er informantene derfor «frivillige kontantstøttemottakere», der noen av dem også er passive mottakere, ettersom de hadde blitt hjemme uavhengig av om de hadde fått tildelt kontantstøtte. På grunn av deres mange roller; for eksempel som mor, kone, venninne, arbeidstaker, student, kommer de i mange rollerollekonflikter. Men for dem er det morsidentiteten som veier tyngst; å ta seg av barna er viktigst av alt, og blir derfor prioritert fremfor alt annet. Deres valg henger sammen med deres tradisjoner. Både sen barnehagestart og hjemmeværende mødre er en kjent tradisjon for informantene, og denne tradisjonen går i arv fra informantenes forfedre og til dem selv. Dette har jeg valgt å se i sammenheng med reproduksjon av klasse. Flere klasseanalyser og -diskusjoner finnes i delkapitlet «klasse, press og muligheter».

Når det gjelder innvandrerkvinnenes opplevelse av kontantstøtten kommer både positive og negative sider ved det å være hjemme med barn og motta kontantstøtte frem. Fleksibilitet var en viktig positiv side ved det å være hjemmeværende. Kontantstøtten ga de mulighet til å være hjemme, og samtidig kombinere dette med andre ting. Muligheten til å kunne drive med studier, deltidsjobb, kjøreskole og mer tid til familie er noen av fleksibilitetens fordeler. Her ser en hvordan kontantstøtten som strukturell faktor fører til økt handlingsrom for dens mottaker, altså aktørene. En fordel med å være kontantstøttemottaker er altså den fleksibiliteten det gir, og mulighetene for variasjon, for å også gjøre andre ting ved siden av å ta seg av barnet. Informantene påpeker at dette er positivt, fordi de har «godt av å komme seg litt ut», ettersom

det å være hjemmeværende kontantstøttemottaker ofte kan sammenlignes med å «leve i en boble», ifølge informantene. Dette utgjør den fjerde og siste hovedkategorien i analysen, og her diskuteres en eventuell mangel på sosialisering for informantene. Alle er enige i at avveksling er godt, og at det er sunt å komme seg bort og koble av litt. Men også her står morsidentiteten sterkest, og det å være sammen med – og ta vare på barnet går derfor først, og de er villige til å ofre egne interesser og behov for å ivareta dette.

For å kort besvare problemstillingen «hvordan opplever innvandrerkvinner kontantstøtteordningen og hvorfor velger de den?» vil jeg trekke frem de viktigste funn. Innvandrerkvinnene velger kontantstøtte med utgangspunkt i barneorienterte begrunnelser, de gjør det fordi de mener det er den beste løsningen for barna. I tillegg har jeg diskutert mulige forklaringer på hvorfor flere kvinner med utenlandsk bakgrunn enn etnisk norske kvinner velger å motta kontantstøtte, for eksempel med utgangspunkt i teorier om klasse. Men fra innvandrerkvinnenes eget perspektiv er «barnets beste» utslagsgivende, og den viktigste påvirkningsfaktoren for deres valg. Innvandrerkvinnene opplever stort sett kontantstøtteordningen som positiv. Noen utfordringer trekkes frem, der «skam», savn etter sosialt samvær og «for lavt beløp» er sentrale tema. De positive sidene ved kontantstøtteordningen veier tyngst hos informantene, og innebærer flere valgmuligheter, fleksibilitet og variasjon, samt mulighet for å gi mer og «bedre» omsorg til sine barn.

Det har vært svært interessant å lære om innvandrerkvinnenes perspektiv, og få høre deres stemme – og viderebringe den. Noen av funnene har vært overraskende og uventet, og enkelte tema var jeg overrasket over at ikke dukket opp. Som jeg var inne på tidligere i oppgaven hadde jeg forventet – og jeg hadde syntes det hadde vært interessant å få flere funn knyttet til kontantstøttens sammenheng med innvandreres integrering. Det hadde derfor vært spennende og snakket med mer nyankomne innvandrere om deres erfaringer og meninger knyttet til kontantstøtteordningen. Dette lot seg dessverre ikke gjøre for min del, og mye tyder på at det blir enda vanskeligere å få til i tiden fremover også. Dette på grunn av regelendringen i kontantstøtteleven fra sommeren 2017.

Et av hovedargumentet for å få fjernet kontantstøtteordningen har vært nettopp dette med dens negative effekt på innvandreres arbeidsdeltakelse og integrering. Nå i etterkant av regelendringen vil ikke dette argumentet stå særlig sterkt lenger, ettersom mottakelse av kontantstøtte nå forutsetter 5 opptjente år i trygdeperioder, og derfor også forutsetter arbeid i mange tilfeller. For innvandrere fra utenfor EØS-området medfører regelendringen at de må bo, eller arbeide i Norge i fem år før de kan motta kontantstøtte. Ordningen blir derfor mindre

aktuell for mange av de nyankomne innvandrerne, og kontantstøtten vil derfor heller ikke kunne få like stor betydning for deres integrering. Viktige motstandsmeninger i diskusjonen rundt kontantstøtteordningen vil derfor svekkes, og det vil dermed bli spennende å følge med på hvordan debatten vil utvikle seg i fremtiden.

I April i år la Regjeringen frem et forslag til endringer i kontantstøtteordningen, for Stortinget (Nav 2018 e). Forslaget innebærer at det innføres graderte satser for kontantstøtte, avhengig av barnets oppholdstid i barnehage. For de med full barnehageplass, tilsvarende 33 timer eller mer, vil ikke denne endringen medføre endringer. Men nå vil de med barnehageplass tilsvarende mellom 19 og 33 timer. Foreldre som har barna i barnehage i inntil 8 timer, vil kunne få utbetalt 6000 kr. Forslaget betyr at de som kombinerer barnehage og kontantstøtte vil kunne få mer, og at flere vil kunne motta kontantstøtte. I så måte anser jeg forslaget som en mellomvei mellom arbeidslinja og familielinja, siden den både oppmuntrer kontantstøttebruk og barnehageplass. En kombinasjon av dette vil også åpne opp for en kombinasjon mellom det å være hjemmeværende og å arbeide, og det tilrettelegges for omsorg både i – og utenfor hjemmet. Forslaget til endringer i kontantstøtteordningen skal behandles av Stortinget i løpet av juni måned 2018. Avgjørelsen er derfor nært forestående og det vil bli spennende å se om det blir vedtatt eller ikke. Dersom den innføres blir det i alle fall interessant å følge med på hvordan bruken av kontantstøtte påvirkes av denne regelendringen med graderte satser.

Media oppmerksomhet har i stor grad vært rettet mot kontantstøtten som en negativ ordning for innvandrere, og særlig deres integrering. Også tidligere forskning har hatt mye fokus på de ulike problemene kontantstøttebruk kan medføre for innvandrerkvinner. Til tross for alle utfordringene, og ulempene som tidligere har blitt lagt frem, er det helt klart det positive ved kontantstøtteordningen som veier tyngst for informantene. Selv om flere innrømmer at de har det trangt økonomisk, at de savner arbeidsplassen og kollegaene og at de skulle ønske de kunne være mer sosiale, er de alle enige om at de ville valgt det samme igjen. De ville valgt kontantstøtte uansett, de ville valgt det fordi de mener det er det beste, de ville valgt det for barnets beste. Som en av informantene så fint sa det: «Det er mitt liv, mine barn, mitt valg. Og jeg er glad for at jeg har mulighet til å velge det».

Referanseliste

Arbeids- og sosialdepartementet (2013). *Flere i arbeid*. (St.meld nr. 46 2012-2013). Hentet 20.03.2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-46-20122013/id733259/?ch=1>

Bakken, F. & Myklebø, S. (2010). Nedgang i bruk av kontantstøtte i *Arbeid og velferd nr1*. Hentet 15.05.2018 fra https://www.nav.no/Forsiden/_attachment/231927?_=true&_ts=1273cf66120

Bungum, B. (2005). Å velge det beste for barna. I B. Brandth, B. Bungum & E. Kvande (Red.). *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Bungum, B., Forseth, U. & Kvande, E. (2015). Internasjonalisering og den norske modellen. I B. Bungum, U. Forseth, og E. Kvande (Red.). *Den norske modellen – Internasjonalisering som utfordring og vitalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bungum, B. & Kvande, E. (2015). Historien om kontantstøtten. Fra valgfrihet til marginalisering. I B. Bungum, U. Forseth, U. & E. Kvande (Red.). *Den norske modellen – Internasjonalisering som utfordring og vitalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7. Edition). London: Routledge.

Egge-Hoveid, Kristin (2013). *Kontantstøtte – lite endring tross høyere sats*. Hentet 28.05.2018 fra https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/200453?_ts=149664e7838

Ellingsæter, A. L. & Gulbrandsen, L. (2003). *Barnehagen - fra selektivt til universelt velferdsgode*. Rapport 24/03. Oslo: NOVA.

Ellingsæter, A.L. & Leira, A. (2006). *Politicising parenthood in Scandinavia: gender relations in welfare states*. Bristol: Policy Press

Håland, K. (2005). Fra enighet til strid I familiepolitikken. I B. Brandth, B. Bungum & E. Kvande (Red.). *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kavli, H. C. & Nadim, M. (2009). *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier*. Oslo: Fafo

Kavli, H. C. (2012). Verdier på vandring. Arbeidsdeling i innvandrede familie. I A.L. Ellingsæter & K. Widerberg (Red.). *Velferdsstatens familier, nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kontantstøtteleven. Lov 26.06.1998 Nr 41. om kontantstøtte til småbarnsforeldre.

Kvale, S. (2007). *Det kvalitative forskningsintervju*. 10. Opplag. Oslo: Gyldendal Akademisk

Lauritzen, T. (2005). “Kontantstøtteelskere” og “kontantstøttenhamere”. I B. Brandth, B. Bungum & E. Kvande (Red.). *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Lawler, S. (2004). Introduction: Class, culture and identity. I *Sociology*. Special Issue on ‘class, culture and identity’. Vol. 39: 797-806

Leseth, A.B. & Tellmann, S. M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Løw Hansen, T. (2012). *Vanskeligere å få jobbintervju med utenlandsk navn*. Hentet 21.05.2018 fra <https://forskning.no/arbeid-ledelse-og-organisasjon/2012/01/vanskeligere-fa-jobbintervju-med-utenlandsk-navn>

Morrison, K. (2006). *Marx, Durkheim, Weber. Formations of modern social thought. Second edition*. London: SAGE Publications Ltd

NAV (2017). *Kontantstøtte*. Hentet 19.03.2018 fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Utbetalinger/Snarveier/satser--380089?kap=380105>

NAV (2018 a). *Kontantstøtte*. Hentet 19.03.2018 fra <https://www.nav.no/no/Person/Familie/Barnetrygd+og+kontantstotte/kontantst%C3%B8tte>

NAV (2018 b). *Barnetrygd og kontantstøtte til utenlandske arbeidstakere i Norge*. Hentet 19.03.2018 fra <https://www.nav.no/no/Person/Familie/Barnetrygd+og+kontantstotte/Relatert+informasjon/barnetrygd-og-kontantst%C3%B8tte-til-utenlandske-arbeidstakere-i-norge#chapter-3>

NAV (2018 c). *Grunnbeløpet i folketrygden*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Utbetalinger/Grunnbelopet+i+folketrygden>

NAV (2018 d). *Alderspensjon*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Alderspensjon>

NAV (2018 e). *Forslag til endringer i kontantstøtteordningen fra 1.August 2018*. Hentet 22.05.2018 fra

<https://www.nav.no/no/Person/Familie/Barnetrygd+og+kontantstotte/Nyheter/forslag-til-endringer-i-kontantst%C3%B8tteordningen-fra-1.august-2018>

Olsen, T. L. E. (2005). Kontantstøttedebatten og ropet på mor. I B. Brandth, B. Bungum & E. Kvande (red.) *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal akademisk

Pettersen, S. V. (2003). *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002*. Rapporter 2003/9. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Quillian, L. (1995). «Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe» i *American Sociological Review*. 60.4, August 1995

Regjeringen (2017). *Kontantstøtte*. Hentet 19.03.2018. fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/familiepolitikk/kontantstotte/id749571/>

Savage, M. (2000). *Class analysis and social transformation*. Buckingham: Open University Press

Skeggs, B. (1997). *Formations of class and gender. Becoming respectable*. London: SAGE Publications

Skrede, K. (2004). Familiepolitikens grense – ved «likestilling light»? i Ellingsæter, A.L. og A. Leira (Red.). *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Smarte Penger (2018). *Skatteberegning 2018*. Hentet 15.05.2018 fra <https://www.smartepenger.no/kalkulatorer/3039-skatteberegning-2018>

Statistisk Sentralbyrå (2006). Omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Hentet 09.03.2018 fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/omfang-av-bruk-av-kontantstotte-blant-barn-med-ikke-vestlig-innvandrerbakgrunn>

Statistisk Sentralbyrå (2013). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet 09.04.2018 fra <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2013-04-25?fane=om>

Statistisk sentralbyrå (2014). *Kontantstøtte blant innvandrere. Fremdeles nedgang i kontantstøttebruken*. Hentet 09.03.2018 fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/fremdeles-nedgang-i-kontantstottebruken>

Statistisk sentralbyrå (2016). *Innvandring og innvandrere*. Hentet 09.03.2018 fra <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall>

Statistisk sentralbyrå (2017 a). *Arbeid og lønn*. Hentet 24.02.2018 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2017-02-01>

Statistisk sentralbyrå (2017 b). *Lavere lønn blant innvandrere*. Hentet 31.05.2018 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/lavere-lonn-blant-innvandrere>

Statistisk sentralbyrå (2018 a). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>

Statistisk sentralbyrå (2018 b). *Flere innvandrere i arbeid*. Hentet 15.03.2018 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrere-i-arbeid>

Stefansen, K. & Farstad, G. R. (2008). Småbarnforeldres omsorgsprosjekter. I *Tidsskrift for samfunnsforskning* 03/2008. Volum 49.

Stjernø, S. & Øverbye, E. (2012). *Arbeidslinja. Arbeidsmotivasjonen og velferdsstaten*. Oslo: Universitetsforlaget

Strabac, Z. & Valenta, M. (2015). Etniske minoriteter – variasjoner i velferd og arbeidstilknytning. I B. Bungum, U. Forseth & E. Kvande (Red.). *Den norske modellen – Internasjonalisering som utfordring og vitalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Trondheim kommune (2018). *Barnehageplass*. Hentet 15.05.2018 fra <https://www.trondheim.kommune.no/tema/barnehage/barnehageplass/>

Vedlegg

1) Intervjuguide

Navn og alder

Bosted

Hvor/hvilket land kommer du fra?

Når kom du til Norge? Hvorfor?

Hvor i Norge har du bodd?

Hvilken utdanning har du?

Hva jobber du med/som? Hvor jobber du?

(Hvor kommer mannen din fra?)

Hvor mange barn har du?

Hvor mange tilfeller valgte du kontantstøtte i stedet for barnehageplass?

Hvorfor valgte du å motta kontantstøtte? Begrunnelse

Var mor/far hjemme med barnet hele perioden? Eller hadde dere annen barnepass?

Var du helt eller delvis i jobb mens du mottok kontantstøtten? Eller var du hele tiden hjemme med barnet?

Var barna delvis i barnehage?

Hvordan opplevde du det å være hjemme med barnet?

Hvilke fordeler?

Hvilke utfordringer?

Følte du at du gikk glipp av noe når du var hjemme med barnet?

Hvordan vil du beskrive ditt sosiale liv nå?

Hvordan vil du sammenligne ditt sosiale liv med hvordan det var tidligere?

Hvordan mener du at det har påvirket barna? Det å være hjemme kontra i barnehage?

Hva synes du om kontantstøtteordningen? Positive sider og negative sider?

Hva synes du om beløpet? Nok/for lite/for mye?

Hvordan påvirket dette økonomien din/deres?

Synes du ordningen bør endres? Eventuelt hvordan?

Ønsker du at den skal bevares? Hvorfor/hvorfor ikke?

Kjenner du til lignende ordninger i «hjemlandet ditt»?

Begynte barnet ditt i barnehage/ skal det begynne etter at kontantstøtteordningen ikke lenger var/ er aktuell?

Ville du valgt det samme igjen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Eventuelt